

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงาน โรงเรียน
2. การบริหารงานกิจการนักเรียน
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยนักเรียน
4. การดำเนินการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน
  - 4.1 ด้านการแต่งกาย
  - 4.2 ด้านการตรงต่อเวลา
  - 4.3 ด้านการทำความเคารพ
  - 4.4 ด้านการเข้าแถว
5. กลยุทธ์ที่ใช้ในการเสริมสร้างวินัย
6. บริบทโรงเรียนบ้านผือ
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารงานโรงเรียน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความรู้ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบายและมีหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและสถานศึกษา ดังที่ปรากฏในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตโดยตรง การกระจาย อำนาจดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวมีอิสระและมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

รัฐจึงกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ในมาตรา 35 ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34(2) เฉพาะที่เป็น โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล

การบริหารงาน โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยกฎหมายมีโครงสร้างในการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง ดังนี้ คือ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสถานศึกษาหรือโรงเรียน โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในโรงเรียน บางโรงเรียนอาจจะมีตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา การบริหารงานในโรงเรียนแบ่งออกเป็น 4 งาน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งทางโรงเรียนอาจตั้งบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพผู้เรียนหมายถึงการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียนทุกคน ให้มีคุณภาพ ได้จัดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน ตามภารกิจและขอบข่ายครอบคลุมงาน 4 งาน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1.1 งานบริหารวิชาการ

1.2 งานบริหารบุคคล

1.3 งานบริหารงบประมาณ

1.4 งานบริหารทั่วไป

งานบริหารวิชาการ ถือเป็นงานหลักที่เป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปนั้นถือเป็นงานรองที่ช่วยสนับสนุน และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละงานทั้ง 4 งาน มีขอบข่ายงาน ดังต่อไปนี้

1.1 งานบริหารวิชาการ

งานบริหารวิชาการ ถือเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้กับสถานศึกษามากที่สุด ด้วยมีเจตนาที่ต้องการให้

สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของ ผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็น ปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรกระบวนการ เรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลอย่างมีคุณภาพ

ขอบข่ายงานและภารกิจงานวิชาการ

- 1.1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.1.3 การวัดผลประเมินผล
- 1.1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการเรียน
- 1.1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 1.1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.1.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.1.11 การประสานร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.1.12 การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2 งานบริหารบุคคล

งานบริหารบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษามี ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจหลักของสถานศึกษา เพื่อให้ดำเนินการด้าน บริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว ความมีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิ บาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียน

ขอบข่ายและภารกิจงานบริหารบุคคล

- 1.2.1 การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
- 1.2.2 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 1.2.3 การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 1.2.4 วินัยและการรักษาวินัย

1.2.5 การออกจากราชการ

1.3 งานบริหารงบประมาณ

งานบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการรายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

ขอบข่ายและภารกิจของงานบริหารงบประมาณ

1.3.1 การจัดทำเสนอของงบประมาณ

1.3.2 การจัดสรรงบประมาณ

1.3.3 การตรวจสอบการติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน

งบประมาณและผลการดำเนินงาน

1.3.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา

1.3.5 การบริหารการเงิน

1.3.6 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

1.4 งานบริหารทั่วไป

งานบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการจัดการจัดการบริหารองค์การ ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามเป้าหมายมาตรฐานและคุณภาพตามที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ในการให้บริการทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักบริหาร ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักสำคัญ โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

ขอบข่ายและภารกิจของงานบริหารทั่วไป

1.4.1 การดำเนินงานธุรการ

1.4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา

1.4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

1.4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

1.4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

1.4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4.7 การสนับสนุนการส่งเสริมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร บริหารทั่วไป

1.4.8 การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม

1.4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

1.4.10 การรับนักเรียน

1.4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1.4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

1.4.14 การประชาสัมพันธ์การศึกษา

1.4.15 การส่งเสริมสนับสนุนประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน

1.4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

1.4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

1.4.18 งานบริการสาธารณะ

1.4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จะเห็นได้ว่าการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดงานที่เกี่ยวกับนักเรียนไว้ในงานกิจกรรมนักเรียนส่วนการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้กำหนดงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนไว้ในงานปกครองนักเรียนและในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 5 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 งานไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งการบริหารงานที่เกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนจะอยู่ในกรอบงานบริหารทั่วไป

ขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษาตามภารกิจและกรอบงานสรุปเป็น โครงสร้าง ได้ดังนี้

ที่มา : พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี มีความปกติสุขตลอดไป ถือเป็นภารกิจสำคัญของหัวหน้าสถานศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนต้องตระหนักว่ากิจกรรมนักเรียนก็เหมือนกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องการความร่วมมือประสานงานกับบุคคลทุกฝ่าย งานกิจกรรมนักเรียนจะสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การจัดกิจกรรมนักเรียนต้องยึดถือความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดถึงการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพการมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มากที่สุด

การบริหารกิจการนักเรียนเป็นภารกิจหนึ่งในการบริหาร โรงเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เพราะภารกิจหลักของโรงเรียน คือการถ่ายทอดมวลประสบการณ์ในอันที่จะทำให้นักเรียน เกิดความเจริญงอกงามและสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับ ไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1. ความหมายของกิจการนักเรียน

นักการศึกษา นักบริหารการศึกษาได้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียนไว้อย่างหลากหลาย สรุปได้ดังนี้

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538 : 132) ได้ให้ความหมายว่า งานกิจการนักเรียนนักศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม การพัฒนากิจกรรมการให้สวัสดิการ และการบริการแก่นักเรียนนักศึกษา งานกิจการนักเรียนนอกจากจะเสริมวัตถุประสงค์ของสถาบันด้วยการสอนการวิจัย การบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและการทะนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมแล้วยังมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพิ่มเติมจากสิ่งที่การศึกษาในชั้นเรียนไม่สามารถจัดให้ได้

นงเยาว์ กัลยาลักษณ์ (2541 : 11) กล่าวถึง กิจการนักเรียนว่า หมายถึง การดำเนินงานกิจการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย และจิตใจ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความคิดไตร่ตรอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

ธีรวุฒิ ประทุมพนพรัตน์ และคณะ (2543 : 4) ได้ให้ความหมายว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้พัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีคุณภาพเหมาะสมที่จะออกไปทำงานในโลกร้างได้ต่อไป

กาญจนา ศรีกาพลินธุ์ (2544 : 6) กล่าวว่า งานด้านกิจการนักเรียนเป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน ให้ดำเนินไปได้ด้วยดีมีความปกติ สุขตลอดจนมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้กว้างขวางก้าวหน้าและเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และแก่สังคมให้มากที่สุด

สุรางค์ศรี พรรณพราว (2551 : 19) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพการเรียนการสอนให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีทักษะในการดำเนินชีวิต รู้จักแก้ปัญหา และมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถของผู้เรียนต่อไป

ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 25) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติ เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคนให้ก้าวหน้า ประสบผลสำเร็จ และมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะเป็นผลไปถึงการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน และความรู้ความสามารถหรือความถนัดเฉพาะตนของนักเรียนแต่ละคน ให้ก้าวหน้าพัฒนาเรื่อยๆขึ้นไป และเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของเขาเอง ทั้งในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพการงาน ด้วยความสุจริต อยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

พัชรินทร์ จันทร์ดาประดิษฐ์ (2553 : 15) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นตามปกติ เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลยิ่งขึ้น และมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี มีทักษะในการแก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้ดี มีคุณภาพเหมาะสมที่จะออกไปทำงานในโลกร้างของอาชีพได้ กิจกรรมเช่นว่านั้น ได้แก่ กิจกรรมนักเรียน บริการแนะแนว บริการอาหารกลางวัน บริการห้องสมุด และบริการสุขภาพอนามัย

จากการให้ความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยตรงนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพการเรียนการสอนให้นักเรียนมีประสบการณ์ มีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น รู้ความถนัดของตนเอง รู้จักแก้ปัญหาและมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถของผู้เรียนต่อไป

2. จุดมุ่งหมายการบริหารงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นงานมุ่งเน้นการพัฒนา และการฝึกทักษะต่าง ๆ ของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องกำหนด จุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียนไว้ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของบุคลากรผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน ดังนี้

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538 : 32) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของกิจการนักเรียนว่า

1. เพื่อพัฒนานักเรียนนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์และสามารถทำงานกับผู้อื่น
2. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษามีความรับผิดชอบสามารถฝึกตนเองได้
3. เพื่อฝึกความคิดและการตัดสินใจของนักเรียนนักศึกษา
4. เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนนักศึกษา
5. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษาเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพในอนาคต และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษารู้จักทักษะทางสังคมรู้จักเสียสละทำงานให้ส่วนรวม
7. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษา พัฒนาลักษณะนิสัยความกตัญญูและความคิดที่ดี
8. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษามีความสามัคคี

กาญจนา ศรีกาพลินธุ์ (2544 : 6) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน ได้ดำเนินไปด้วยดีมีความปกติสุขตลอดไป
2. พัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม
3. พัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมให้ได้มากที่สุด

ทวิศักดิ์ โจนวน (2552 : 26) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีพฤติกรรม ดังนี้

1. พัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนนักศึกษา ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตลาดแรงงาน และสังคม

2. ให้นักเรียน นักศึกษา มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และเสียสละต่อส่วนรวม

3. พัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงาม มีความกตัญญูกตเวที

4. ช่วยป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นักเรียน นักศึกษา

5. ช่วยแก้ปัญหาอันที่จะเกิดขึ้นแก่นักเรียน นักศึกษา

จากจุดมุ่งหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่างานกิจการนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. พัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน นักศึกษา ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง เสียสละต่อส่วนรวม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตลาดแรงงานและสังคม

2. ช่วยแก้ปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนนักศึกษา

3. ช่วยป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนนักศึกษา

3. ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนมีขอบข่ายการดำเนินงานครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ดังนี้

ภิญโญ สาธร (2538 : 186) ได้แบ่งขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. สัมมา โนนักเรียนและการทำนายปริมาณนักเรียน

2. การเรียนรู้ การแบ่งกลุ่ม การเลื่อนชั้น

3. รายงานเกี่ยวกับนักเรียน

4. การรักษาระเบียบวินัย

5. การบริการแนะแนว

6. บริการสุขภาพ

7. กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

วรวุฒิ บุญมา (2541 : 16) ได้สรุปขอบข่ายการบริการกิจการนักเรียนออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การจัดทำทะเบียนประวัติ

2. การปกครองนักเรียน และวินัยในโรงเรียน

3. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ

4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

นางเยาว์ กัลยาติกษณ์ (2541 : 19) ได้สรุปขอบข่ายของการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนว่ามีขอบข่ายครอบคลุมงาน 4 ประการ คือ

1. งานสวัสดิการและบริการ ได้แก่ งานแนะแนว การจัดหาทุนการศึกษาสุขภาพอนามัยและงานความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงบริการที่ฝ่ายกิจการนักเรียนจัดให้
2. งานกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม การบำเพ็ญประโยชน์การศึกษา นันทนาการ การส่งเสริมวิชาการและการทำงานของนักเรียน
3. งานควบคุม ได้แก่ งานระเบียบวินัยนักเรียนนักศึกษา การปกครอง และการควบคุมดูแล
4. งานบริการทางวิชาการ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศ การสอนซ่อมเสริมและการจัดอบรมพิเศษต่าง ๆ ที่ฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2544 : 15) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การปกครองและการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน
2. การบริหารและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ
3. กิจกรรมนักเรียน

ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 27) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนว่า การกำหนดขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนนั้น มีขอบข่ายกว้างขวางมากมายเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ ประเภท ขนาด และระดับของโรงเรียน ตลอดจนเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนของโรงเรียนนั้น ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

พัชรินทร์ จันทร์ดาประดิษฐ์ (2553 : 17) กล่าวว่า ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนจะเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลายมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนและสังคม เช่น มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนับตั้งแต่นักเรียนเข้าเป็นสมาชิกในโรงเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา ในขณะที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนผู้บริหารต้องจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนให้นักเรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และสังคมมีความเป็นประชาธิปไตยจนสามารถ

ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ งานบริหารกิจการนักเรียนเป็นการส่งเสริมในการพัฒนาที่สำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีของนักเรียนทั้งในขณะอยู่ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยนักเรียน

1. ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของวินัย

1.1 ความหมายวินัยของนักเรียน

การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะวินัยเป็นสิ่งสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคม ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โรงเรียนจึงต้องแนะแนวทางให้นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีวินัยในตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นยอดปรารถนาของคน นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่าวินัย ดังนี้

ไพฑูรย์ หงษ์แพง (2549 : 18) กล่าวว่า วินัย หมายถึง กฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับที่สังคม หรือบุคคลกำหนดขึ้นอย่างสอดคล้องกัน อยู่บนพื้นฐานของความพึงพอใจของทุกคนในสังคม และเมื่อปฏิบัติร่วมกันแล้ว จะนำมาซึ่งความสันติสุขของสังคม

สุรเกียรติ์ จอมไพบรศรี (2550 : 12) กล่าวว่า วินัยนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติการปรับปรุงงานในการควบคุมดูแลให้นักเรียนมีความประพฤติและปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาวินัยนักเรียน

สุรางค์ศรี พรรณพราว (2551 : 23) กล่าวว่า วินัย หมายถึง ระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคลในสังคม เป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลอยู่ในระเบียบแบบแผนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบและความสงบสุขของสังคม

ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 29) กล่าวว่า วินัย หมายถึง ระเบียบกฎเกณฑ์ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น มีความสุข และความสำเร็จตามเป้าหมาย

ประไพศิลป์ ศรีธรงค์ฤทธิ์ (2552 : 17) กล่าวว่า วินัย หมายถึง การปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบแบบแผนข้อบังคับ เป็นแนวปฏิบัติของผู้ที่อยู่ในสังคมให้ปฏิบัติตนร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความเป็นระเบียบในสังคม

ทรงศักดิ์ สารรัตน์ (2553 : 19) กล่าวว่า ระเบียบวินัย หมายถึง กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับที่สังคม บุคคลกำหนดขึ้นอย่างสอดคล้องกัน และเมื่อปฏิบัติร่วมกันแล้วจะนำมาซึ่งความสันติ

นพดล วิทยาสุข (2553 : 42) กล่าวว่า วินัย หมายถึง ลักษณะภายในจิตใจของบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม อันจะนำไปสู่ความสงบสุขเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

จากความหมายของวินัยที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงดังกล่าวมานั้น สรุปได้ว่า วินัย คือ ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นมีความสุข และสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้

1.2 ประเภทของวินัย

วินัยที่ใช้อยู่ในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ วินัยนิยมขาดแบบทหาร วินัยแบบดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนนักศึกษา และวินัยที่เกิดจากการรู้จักความรับผิดชอบ รู้จักเกียรติของตน (หวน พินธุพันธ์. 2528 : 96-97)

สำหรับวินัยประเภทแรกนั้นใช้กรณีที่ดีื่อนักเรียนนักศึกษายังไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี จึงต้องมีการควบคุมให้ปฏิบัติตามคำสั่งและระเบียบ ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษ ผู้ปฏิบัติตามไม่ใช่ออกระเบียบปฏิบัติ ข้อดีคือ ผู้ที่ถูกบังคับให้ประพฤติตนในทางที่ดีก็จะติดเป็นนิสัย และมีความประพฤติดีติดตัวไปในภายหน้า ข้อเสีย คือ ผู้ที่ถูกบังคับให้ปฏิบัติตามจะไม่เห็นคุณค่าของการประพฤติดี จะรู้สึกว่าการปราศจากเหตุผล และไม่เต็มใจ วินัยประเภทที่สองนั้น ยึดหลักว่า ถ้าได้ในสิ่งที่สนใจแล้วผู้ใดจะรู้สึกสบายใจ ผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบ ข้อดีคือ ผู้ปฏิบัติพร้อมที่จะปฏิบัติตนไปในทางที่ตนสนใจ ข้อเสียคือ สถานศึกษามิอาจดำเนินการตามความสนใจและความต้องการของนักเรียนและเกียรติของตนเอง จึงจะเกิดความรักที่จะทำ ความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม สถานศึกษาจะช่วยให้เกิดวินัยแบบนี้ได้โดยการหาวิธีการก่อให้เกิดความรักนับถือเกียรติและการรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง

สรุปได้ว่า วินัยมีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้กับสถานศึกษา และการเลือกวินัยแบบต่าง ๆ มาใช้ ควรให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียน สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ ถ้าฝึกให้เด็กมีวินัย โดยการรู้จักควบคุมตนเองได้ ถือว่าเป็นการดีที่สุด

1.3 หลักการสำคัญของวินัย

ในการสร้างระเบียบวินัยสำหรับใช้กับนักเรียนหรือให้นักเรียนปฏิบัติตามนั้น นอกจากกระทรวงศึกษาธิการ จะเป็นผู้ออกระเบียบแล้ว สถานศึกษายังสามารถออกระเบียบได้ตามความเหมาะสมของสถานศึกษานั้น ๆ (สมศักดิ์ คงเที่ยง. 2529 : 109-111) ได้กำหนดหลักการทั่วไปในการรักษาวินัยของโรงเรียนว่า วินัย โดยทั่วไปนั้น นักเรียนพึงเคารพ และยอมรับรวมทั้งประพฤติปฏิบัติตามระเบียบบังคับของโรงเรียน เคารพในสิทธิของผู้อื่นมีมาตรฐานในการปฏิบัติตามระเบียบ มีคุณธรรม ภูมิใจในผลงานและความสำเร็จของตนเอง

2. การประพาศิตินัยของนักเรียน

2.1 สาเหตุแห่งการทำความผิดวินัยของนักเรียน

ปัญหาการทำผิดวินัยของนักเรียนนั้น มีสาเหตุหลายประการ ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (สวัสดี ไซโยภาส. 2541 : 54) สาเหตุแรก คือ ตัวนักเรียนเอง เช่น ความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม การเก็บตัว การฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อบังคับ การทะเลาะวิวาท ปัญหาทางเพศ ลักขโมย ขาดความสามัคคี ขาดความเคารพเชื่อมั่น การสอบตก ความรู้สึกขาดความมั่นคงทางโรงเรียนเป็นนักเรียนเลวอันดับหนึ่ง ไม่เอาใจใส่ในกิจกรรมของโรงเรียน มั่วสุมในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม สาเหตุที่สอง คือ กลุ่มเพื่อน เช่น เพื่อนชักชวนก่อการทะเลาะวิวาท สร้างบรรยากาศดิ่งเครียด สาเหตุที่สาม คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น การประพฤติปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียน อารมณ์ของครู วิธีการสอน การควบคุมนักเรียน บรรยากาศทั้งนอก และในโรงเรียน ระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นหย่อนหรือดิ่งเกินไป สาเหตุที่สี่ คือ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว เช่น พ่อแม่ยากจนหรือร่ำรวยมากเกินไป พ่อแม่รักลูกตามใจลูกมากเกินไป พ่อแม่แยกกันอยู่ขาดคนเอาใจใส่ดูแลลูก พ่อแม่ประพฤติตนไม่ดีหรือไม่เข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงตามวัยและเพศของเด็กความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมากหรือน้อยเกินไป ความเข้มงวดหรือหย่อนยานด้านวินัยมากเกินไป บ้านตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น แหล่งชุมชนแออัด แหล่งอบายมุข แหล่งสถานเริงรมย์ ส่วนสาเหตุสุดท้าย คือ สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมทั่วไป เช่น ภาพข่าวจากสื่อมวลชน การทุจริตประพฤติดีมิชอบ การฉ้อโกง ศูนย์การค้า

สรุปได้ว่าสาเหตุแห่งการกระทำผิดวินัยของนักเรียนมาจากตัวนักเรียนเอง จากเพื่อน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนในครอบครัว ในสังคม และสภาพสิ่งแวดล้อม

2.2 การลงโทษนักเรียนผู้ประพฤติดีระเบียบวินัยของโรงเรียน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักเรียนนศศึกษา พ.ศ. 2548 ฉบับปรับปรุง ได้กำหนดการลงโทษนักเรียนว่า การลงโทษ หมายถึง การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติดีหรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาหรือของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้มีความประพฤติดี หรือเพื่อให้เข็ดหลาบ การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษาหรือครูอาจารย์ที่สถานศึกษามอบหมายที่จะดำเนินการตามความเหมาะสม คือ ว่ากล่าวตักเตือน เข้มข้น ทำทัณฑ์บน สั่งพักการเรียน ให้ออก และคัดชื่อออก ห้ามลงโทษนักเรียนนศศึกษาคด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท หรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กำลังเจ็บป่วย หรือกำลังมีปัญหากระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรง และให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาคด้วย การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความคิด และเว้นการประพฤติดีซ้ำ

และกลับประพฤติตนในทางที่ผิดต่อไป การลงโทษนักเรียนนักศึกษาทุกครั้งให้โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นไว้เป็นหลักฐานในสมุดหมายเหตุรายวันของสถานศึกษานั้นและแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบเป็นหนังสือทุกครั้ง สำหรับสถานศึกษาที่มีระเบียบว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนนักศึกษายู่แล้วจะใช้ระเบียบนั้นก็ได้

3. วินัยแห่งตน

ทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาการของวินัยแห่งตน

ลักษณะ “วินัยแห่งตน” มีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคลมาก และอาจจะสำคัญมากกว่าลักษณะทางความรู้ตัว และความสามารถกระทำดี กระทำชั่วด้วย ฉะนั้นการให้ความสนใจเกี่ยวกับการกำเนิดและการเจริญเติบโตของจิต ลักษณะการมีวินัยแห่งตนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในเรื่องนี้ นักจิตวิทยาพัฒนาการมีความเห็นว่าความมีวินัยแห่งตนหรือความสามารถควบคุมตนเองอย่างถูกต้อง เป็นหลักชัยของการพัฒนาทางจิตบุคคล นั่นคือ ความมีวินัยแห่งตน เป็นลักษณะสำคัญของผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิต ฉะนั้น การมีวินัยแห่งตน จึงสามารถจะใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจิตของบุคคล ได้ด้วย ทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของวินัยแห่งตนมี 2 ทฤษฎี (ดวงเดือน พันธุสินวิน. 2523 : 5-6)

1. ทฤษฎีเมารอร์ (Mowrer) ว่าด้วยจุดกำเนิดของการควบคุมตน
2. ทฤษฎีของเพค และแฮวิกเฮิสต์ (Peck and Havighurst) ว่าด้วยการพัฒนาแรงจูงใจทางจริยธรรม ซึ่งยึดการควบคุมอีโก้ และซูเปอร์อีโก้เป็นหลัก

4. ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตน

การเกิดวินัยแห่งตนในบุคคลของแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยา เชื่อว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะเป็นทางนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเอง หรือความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น เมารอร์ ได้อธิบายว่า ทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้ที่เลี้ยงดูตน โดยที่การเรียนรู้นี้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับและขั้นตอน ดังต่อไปนี้ จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่มนม ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุ้งกาก็มีผู้มาบำบัดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสุข ความรู้สึกนี้ของทารกจะรุนแรงมาก และติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น ขึ้นต่อมา คือ ในขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจและมีความสุขนั้น สิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอทุกครั้ง คือ การปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูในขณะที่มารดาปรนนิบัติเด็กเมื่อต้องการบำบัดความต้องการกับมารดาเกิดควบคู่กันเสมอ ในการรับรู้ของเด็ก ขึ้นต่อมา คือ ความสุข

ความพอใจของเด็กที่เกิดจากได้รับการบำบัดความต้องการต่าง ๆ จะถ่ายทอดมายังมารดา ทำให้การปรากฏตัวของมารดาก่อให้เกิดความสุขความพอใจแก่เด็กได้ และเชื่อว่า การรักและพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ โดยที่ความสุขความพอใจที่ได้รับการบำบัดต้องมาก่อน ถ้าไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ในเด็ก เช่น เมื่อหิวได้กิน หรือเมื่อกินไม่หิว เด็กจะเกิดความพึงพอใจ เด็กก็จะมีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจในมารดาของตน เมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วก็จะ เป็นรากฐานของการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไปกล่าวคือมารดายอมมาควบคุมอยู่กับคำอบรมสั่งสอนเด็กหรือมารดาพูดหรือการกระทำต่าง ๆ อยู่เสมอ ในภายหลังการเลียนแบบมารดาทางการกระทำหรือการทำตามที่มีมารดาสั่งสอนจะทำให้เด็กเกิดความสุข ความพอใจได้เอง ความสุข ความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการให้รางวัล และชมเชยตนเอง โดยบุคคลไม่ต้องหวังผลจากภายนอก แต่อาจสังเกตได้ว่า เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูคนทั้งทางที่ดีและไม่ดีเท่า ๆ กันทราบเท่าที่ลักษณะนั้นเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักพอใจตัวอย่างที่ไม่ดี เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอ เมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้างก็จะรู้สึกมีความสุขความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักตนพอใจมาก่อน ความสามารถในการให้รางวัลนี้เองแมเรอร์ เชื่อว่า เป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุนิติภาวะทางจิตของบุคคลนั้น โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่อายุประมาณ 8-10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุนิติภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในการโต้ตอบ เมื่อเกิดความคับข้องใจ เมื่อเกิดความกลัวในการมีความรักและการมีอารมณ์ขันการเกิดวินัยแห่งตนนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในบุคคลซึ่งจะต้องอาศัยการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีกมาก ลักษณะวินัยแห่งตนจึงจะพัฒนาเป็นลักษณะที่เด่นชัดและรุนแรง จนกลายเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างสม่ำเสมอ (ดวงเดือน พันธุพานิช 2523 : 6-7)

ทฤษฎีแรงจูงใจทางหลักจริยธรรม การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมทางจริยธรรมต่าง ๆ นั้น ความต้องการกระทำเป็นสาเหตุสำคัญ เพค และแฮวิกเฮิสต์ (Peck and Havighurst) ก็เห็นความสำคัญนี้ และเชื่อว่าการควบคุมของอีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) ร่วมกันช่วยให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผล นักทฤษฎีทั้งสองเห็นว่าพลังควบคุมของอีโก้ในบุคคลจะมีมากหรือน้อยก็ได้ และแต่ละบุคคลจะมีพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ในส่วนผสมที่ไม่เท่ากันและอาจแบ่งบุคคลตามลักษณะทั้งสองนี้ร่วมกันออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. พวกปราศจากจริยธรรม หมายถึง พวกที่มีพลังทั้งสองน้อยมาก โดยบุคคลจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว เป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ บุคคลประเภทนี้ถูกควบคุมโดยเห็นแก่ตัวของตนเอง

2. พวกเขาแต่ได้ หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ น้อย แต่พลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มีมากขึ้นแต่จัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลประเภทนี้ยังจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจและผลได้ตัวเองเป็นคนไม่จริงใจ ลักษณะปรากฏตั้งแต่วัยเด็กตอนต้น และในคนบางประเภทจะติดตนไปจนตาย

3. พวกเขาชอบคล้อยตาม หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ น้อย เหมือนสองประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากกว่า คือ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก พวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลัก และคล้อยตามผู้อื่น โดยไม่ไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม

4. พวกเขาตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ในระดับปานกลางแต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มาก จะเป็นผู้ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมเข้าไปในลักษณะของตนเอง จะเป็นผู้ตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างเคร่งครัด เห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แม้จะก่อผลเสียต่อคนอื่นก็ไม่สนใจ บุคคลประเภทนี้จะเป็นหลักของชุมชน เพราะมีความมั่นคงในการกระทำและความเชื่อ คนอื่นเห็นง่าย แต่ขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล คนประเภทนี้จึงยังเป็นคนไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

5. พวกเขาเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล คือ บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้มาก และในขณะเดียวกันก็มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากด้วย ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม และความสมเหตุสมผล โดยยึดการเห็นแก่ผู้อื่นทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้มีความสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผล ไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของสังคม หรืออยู่ใต้อิทธิพลของสังคมอย่างปราศจากเหตุผล บุคคลประเภทนี้ก่อนจะทำอะไรต้องพิจารณาอย่างสมเหตุสมผลเพื่อผู้อื่นและพร้อมที่จะร่วมมือกับสังคม ประเภทนี้ไม่มีมากในสังคมแต่นักทฤษฎีทั้งสองเชื่อว่าเป็นบุคลิกภาพที่พัฒนาสูงสุดของมนุษย์

จากการวิจัยลักษณะของบุคคลตามทฤษฎีนี้ ปรากฏว่า ผู้ถูกศึกษาแต่ละคนจะมีลักษณะผสมหลายประเภทพร้อมกัน แต่จะสามารถเห็นลักษณะที่เด่นชัดที่สุดของแต่ละบุคคลได้ไม่ยากนัก เด็กแต่ละคนจะเริ่มมีบุคลิกประเภทใดประเภทหนึ่งที่กล่าวมาแล้วนี้ตั้งแต่อายุ 10 ปี แต่ ยังไม่เด่นชัดนักแต่เมื่อโตขึ้นบุคลิกภาพประเภทนั้นเด่นชัดขึ้นทุกที

ทฤษฎีแรงงูใจทางจริยธรรมของ เพคและแฮวิกเฮิสต์นี้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการการเกิดวินัยในตนเองซึ่ง เมาเรอร์ กล่าวว่า ลักษณะการมีวินัยในตนเองจะยังไม่ปรากฏชัดเจนจนกว่าเด็กจะอายุ 8-10 ปี ในเด็กวัยนี้ เด็กจะมีบุคลิกภาพที่จัดเข้าหลายประเภท ตามทฤษฎีของเพคและแฮวิกเฮิสต์ แต่จะมีบุคลิกภาพประเภทใดประเภทหนึ่งที่แสดงออกมา และเมื่อเติบโตขึ้นเป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ บุคลิกภาพประเภทที่เกิดขึ้นบ่อยนั้นจะยังเกิดขึ้นบ่อยยิ่งขึ้น ฉะนั้นการให้

จริยศึกษาเพื่อพัฒนาให้บุคคลเป็นผู้ที่เห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผลจึงต้องเริ่มในวัยเด็ก ให้เด็กมีพลังควบคุมของอีโก้ให้มากที่สุด ส่วนในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จริยศึกษาจะช่วยให้ความแปรปรวนในลักษณะของบุคคลมาหยุดอย่างถาวร ที่ลักษณะที่สมบูรณ์ที่สุด แทนที่จะหยุดอยู่ที่ประเภทของบุคลิกภาพที่ต่ำกว่า

จากแนวคิดทฤษฎีการสร้างวินัยนั้น พอสรุปได้ว่า การจะให้เด็กมีวินัย จะต้องปลูกฝังให้เด็กตั้งแต่แรกเกิด โดยเฉพาะการศึกษาในระดับประถมศึกษา จะทำให้เด็กมีวินัยเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครู-อาจารย์ จึงต้องนำแนวทางหรือวิชาการ การสร้างวินัยสอดแทรกในทุกกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กได้เห็น ได้ปฏิบัติตาม

5. การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและการพัฒนาบุคลิกภาพ

5.1 คุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 150) ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 ประกอบด้วยมาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานคุณภาพผู้สอนและคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนของมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มี 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้ โดยมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข กำหนดไว้ในมาตรฐานที่ 8 มีตัวบ่งชี้สำคัญ สรุปได้ 4 ประการ คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความมีเมตตา กรุณา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความประหยัด มัธยัสถ์ อุดม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ความรับผิดชอบ

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินสถานศึกษาในระยะแรก ประกอบด้วยมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการและมาตรฐานด้านปัจจัย รวมทั้งสิ้น 14 มาตรฐาน มีมาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ด้วยกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 69) คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามระเบียบและหลักเบื้องต้นของแต่ละศาสนา

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีความซื่อสัตย์ สุจริต

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความเมตตา กรุณา เชื่อเพื่อเชื่อแก่

ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีความประหยัด (ใช้ทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า)

นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ ในข้อแรกคือ การเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่าคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ที่จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาขึ้น อย่างน้อยต้องประกอบด้วย เมตตากรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต ประหยัด อุดม มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

5.2 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

หน้าที่ของสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้ และพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครบถ้วน คือมีปัญญา รอบรู้ในศาสตร์สาระต่าง ๆ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง กิจกรรมที่สถานศึกษาสามารถจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอาจประกอบด้วยกิจกรรม ต่อไปนี้

5.2.1 จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ตามสาระเนื้อหาตามหลักสูตรฯ กิจกรรมที่กำหนดเน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อหล่อหลอมเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ถาวร

5.2.2 จัดกิจกรรมในรูปกิจกรรมนักเรียน ตามขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในลักษณะต่าง ๆ เช่น โครงการ โครงงาน ชมรม กลุ่มสนใจ

5.2.3 จัดกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนปฏิบัติเป็นปกติประจำวัน โดยเน้นการปฏิบัติในลักษณะวิถีชีวิต มีระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ กติกาที่กำหนดขึ้นระหว่างสถานศึกษาและนักเรียน

5.3 แนวคิดและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมสากล (กรมวิชาการ. 2544 : 190-191)

แนวคิดและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่เป็นสากล ได้รับการยอมรับทั่วไปจะมีอยู่ 4 แนวคิด ดังต่อไปนี้

5.3.1 การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในความเชื่อ ทศนคติ ในพฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง หน้าที่ของครูในการปลูกฝังค่านิยมคือ การชี้แนะหรือจัดการให้

นักเรียนเกิดการถูกคิดขึ้นมาว่า ความเชื่อทัศนคติ พฤติกรรมและความรู้สึกของตนต่อสิ่งหนึ่ง ๆ นั้นเป็นไปตามเกณฑ์ 7 ประการ ต่อไปนี้หรือไม่

- 1) เกิดจากการเลือกของตนอย่างอิสระหรือไม่
- 2) ได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ หรือไม่
- 3) ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่าง ๆ หรือไม่
- 4) มีความภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกหรือไม่
- 5) จะยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนเองอย่างเปิดเผยหรือไม่
- 6) จะทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกหรือไม่
- 7) จะกระทำซ้ำอีกหรือไม่

5.3.2 การปลูกฝังจริยธรรมด้านเหตุผล (Moral Reasoning)

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีเกณฑ์การตัดสินใจความถูกผิดด้วยเหตุผลระดับสูง และอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์ของสังคมการพัฒนาจริยธรรมกระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลรับรู้ทักษะของผู้อื่น ซึ่งมีจริยธรรมอยู่ในขั้นที่สูงกว่า และเปิดโอกาสให้บุคคลทดลองและแสดงบทบาทของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น เพื่อให้มีโอกาสเกิดขัดแย้งกับโครงสร้างจริยธรรมของตนเอง ในจังหวัดที่เกิดความขัดแย้งนี้ จะช่วยให้บุคคลพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมให้สูงขึ้น กิจกรรมที่เป็นหัวใจของการพัฒนาตามแนวคิดนี้คือ การอภิปรายและเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อให้มีประเด็นสำหรับการอภิปราย ครูจะต้องเสนอเรื่องราวที่ยากต่อการตัดสินใจความถูกผิด

5.3.3 การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้แรงเสริมและถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริมหรืออาจได้รับการลงโทษด้วยก็ได้ขั้นตอนในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และหรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา อาจทำได้ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
- 2) กำหนดผลกรรมที่ผู้สอนหรือผู้ปลูกฝังจริยธรรมสามารถบันดาล ให้เกิดกับผู้กระทำได้ (ควรเน้นผลกรรมทางบวก)
- 3) นำพฤติกรรมใน 3.1 และผลกรรมใน 3.2 มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่า เงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริม
- 4) ให้และระงับการให้แรงเสริมตามเงื่อนไขใน 3.2

5.3.4 การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดนี้ คือการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ตัวอย่างและคำบอกให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่าพฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกรรมอะไร และผลกรรมนั้นน่าปรารถนาเพียงใด การปลูกฝังจริยธรรมอาจกระทำในขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) เสริมแรงและการลงโทษแก่นักเรียน เช่น เดียวกับการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)
- 2) จัดอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากความเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกรรม และความน่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนาของผลกรรมต่าง ๆ
- 3) จัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกัน
- 4) สร้างเงื่อนไขให้มีการนิยมนกย่องผู้กระทำพฤติกรรมที่ดี และในขณะเดียวกันประณามผู้กระทำพฤติกรรมไม่ดี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

6. แนวคิดและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมพุทธวิธี (กรมวิชาการ, 2544 : 191-193)

วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า มีหลายแบบอย่างที่น่าสังเกตและพบบ่อย ได้แก่วิธีต่อไปนี้

6.1 แบบ โยนิโสมนสิการหรือการคิดเป็น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพราะการคิดจะจุดศูนย์รวม ที่ข่าวสารข้อมูลทั้งหมดไหลมาชุมนุม เป็นที่วินิจฉัย และนำข่าวสารจากข้อมูลเหล่านั้น ไปปรุงแต่งและใช้การต่าง ๆ เป็นจุดเริ่มต้นจะนำไปสู่การพูดหรือการกระทำที่ถูกต้องดีงามหรือไม่ โยนิโสมนสิการ เป็นการคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น เป็นปัจจัยภายในทำให้คนเกิดสัมมาทิฐิ อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็นและถ้อยคำที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งจะทำให้เกิดการพูดและการกระทำที่ดีงามมี 10 วิธี ต่อไปนี้ คือ

- 6.1.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
- 6.1.2 วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ
- 6.1.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ (คิดเพื่อให้รู้เท่าทัน รู้ว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นเองและดับไปเอง)
- 6.1.4 วิธีคิดแบบอริยสัง (คิดแบบแก้ปัญหา)
- 6.1.5 วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์ (คิดให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างหลักการกับจุดหมาย)
- 6.1.6 วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก (คิดบนพื้นฐานทุกสิ่งในโลกนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย)

6.1.7 วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม

6.1.8 วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม (คิดตั้งแต่สิ่งที่ดี)

6.1.9 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

6.1.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท (คิดแยกแยะออกให้เห็นแต่ละด้าน)

6.2 แบบสากัจฉาหรือสนทนา วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อยโดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสในพระศาสนา ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจใน หลักธรรมในการสนทนาพระพุทธเจ้าจะเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนา

6.3 แบบบรรยายจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวันให้แก่คนหมู่มาก ที่มีพื้นฐานประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอที่จะใช้วิธีบรรยาย อันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้

6.4 แบบตอบปัญหาสำหรับผู้ที่สงสัยใคร่รู้ใจข้อธรรมต่าง ๆ

6.5 แบบวางกฎข้อบังคับพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท (วางกฎข้อบังคับ) โดยแถลงวัตถุประสงค์ในการบัญญัติ โดยความเห็นชอบพร้อมกันของสงฆ์ จะไม่ทรงบังคับเอาโดยพลการ

6.6 การยกอุทาหรณ์ การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาและการเล่านิทานชาดกเพื่อช่วยให้เข้าใจได้ง่าย เห็นจริง เป็นรูปธรรมและมีความเพลิดเพลินจำเริญ พระพุทธเจ้าจะทรงยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบ อุปมาและเล่านิทานประกอบการบรรยายธรรมเสมอ ๆ

6.7 การทำเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในทางจริยธรรมคือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องการกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู

6.8 การลงโทษและการให้รางวัล พระพุทธเจ้าจะทรงใช้การชมเชยยกย่องในรูปของการยอมรับคุณความดี ของผู้นั้นให้เขามั่นใจในการกระทำความดีของตน บางทีก็ทรงชม เพื่อให้ถือเป็นแบบอย่าง

สรุปได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้จะต้องได้รับการปลูกฝังจากครู-อาจารย์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้ จัดประสบการณ์ ปลูกฝังธรรมะ ตลอดจนการเสริมแรงและการลงโทษ เพื่อให้เด็กได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี

การดำเนินการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน

1. ด้านการแต่งกาย

วินัยด้านการแต่งกาย คือ นักเรียนจะต้องแต่งกายให้เป็นไปตามระเบียบของทางโรงเรียน และของทางราชการที่กำหนดขึ้น รวมทั้งให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นนักเรียน

ตามโอกาส สถานที่ เทศะ จะบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของบุคคลได้อย่างดี และจะทำให้เกิดความเชื่อมั่น ภาคภูมิใจ ซึ่งมีนักการศึกษาอธิบายไว้ ดังนี้

ธรรมรส โชติกุลธร (2540 : 126-133) กล่าวโดยสรุปว่า การแต่งกายเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับบุคคล เป็นสิ่งจำเป็น ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น การแต่งกายจะต้องอาศัยศิลปะ สามารถนำไปวินิจฉัยลักษณะของนิสัยบุคคลได้เป็นอย่างดี โรงเรียนเป็นสถานที่ในการอบรม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จึงควรที่จะจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ และมีส่วนได้รับพิชิตชอบในการพัฒนาการแต่งกายควรจะดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์นักเรียนแต่งกายและปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ดังนี้

1. กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายนักเรียนในโรงเรียนให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างชัดเจน
2. ประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งกายของนักเรียนในโรงเรียนให้นักเรียนเข้าใจอย่างทั่วถึง
3. ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายให้นักเรียนนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง
4. จัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่น สะอาด น่าอยู่ได้อย่างเหมาะสม โดยจัดกิจกรรมแบ่งพื้นที่รักษาความสะอาด
5. ตรวจสอบเครื่องแต่งกายรวมทั้งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องแบบที่สวมใส่ประจำวันของนักเรียนและตามที่โรงเรียนกำหนด
6. จัดประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องแต่งกายประจำและต่อเนื่อง
7. มีการว่ากล่าวตักเตือนและดำเนินการแก้ไข ปัญหาที่นักเรียนที่แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
8. ติดตามและประเมินผลประเมินผลการปฏิบัติในด้านการแต่งกายของนักเรียนในโรงเรียน

พุลสวัสดิ์ นาคเสน (2544 : 35) การแต่งกายที่ถูกกาลเทศะ เป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญยิ่ง เพราะแต่งกายจะบอกผู้อื่นว่า ผู้แต่งกายนั้นเป็นคนอย่างไร เครื่องแต่งกายจะบอกความรู้สึกแก่ผู้พบเห็น และเมื่อเวลาใดที่แต่งกายไม่เรียบร้อย จะทำให้ตนขาดความเชื่อมั่น ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง

สุรางค์ศรี พรรณพราว (2551 : 35) กล่าวว่า วินัยในการแต่งกาย คือ การแต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องกับกาลเทศะสถานที่และกฎระเบียบของสังคม จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองและจะสามารถบอกถึงลักษณะนิสัยของบุคคลได้

ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 45) กล่าวว่า วินัยในการแต่งกาย คือ การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของสถานศึกษา ว่าด้วยการแต่งกาย และความประพฤติอย่างเหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน และเป็นการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะที่ดี เหมาะสมกับวัย ตามโอกาส และสถานที่ได้อย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยสรุปว่า วินัยในการแต่งกาย คือการแต่งกายให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและวัยของตนเอง โดยให้ถูกต้องตามกาลเวลา สถานที่ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่น ความสง่างามและคุณภาพภูมิแก่ตนเองซึ่งจะเป็นการให้เกียรติกับบุคคล โอกาสสถานที่รวมทั้งต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ของสถาบันหรือสังคม

2. ด้านการตรงต่อเวลา

พนัส หันนาคินทร์ และคณะ (2542 : 60 ; อ้างถึงใน สุรจิต คำมะสอน. 2548 : 27) ได้ให้ความหมายการตรงต่อเวลาไว้ว่า หมายถึง การทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้สำเร็จตามกำหนดเวลา

วินัย พัฒนรัตน์ และคณะ (ม.ป.ป. : 16 ; อ้างถึงใน สุรจิต คำมะสอน. 2548 : 27) ได้สรุปว่าการตรงต่อเวลาหมายถึงการทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงเวลาหรือทันเวลาตามที่กำหนด การฝึกให้ตรงต่อเวลาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมีระเบียบวินัย

รุจิณี ภู่อาระ และคณะ (ม.ป.ป. ; 29 อ้างถึงใน สุรจิต คำมะสอน 2548 : 27) กล่าวว่า การตรง ต่อเวลา หมายถึงการทำกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จไปตามที่กำหนดไว้ ไม่คัดวันประกันพรุ่ง และเมื่อรู้ว่าทำสิ่งใดล่าช้า กว่าที่กำหนดก็ไม่นั่งนอนใจควรรีบทำงานนั้นให้สำเร็จ เพื่อมิให้ล่าช้ากว่ากำหนดมากกว่าเดิม

สวัสดิ์ ปทุมราช (ม.ป.ป. : 2 ; อ้างถึงใน สุรจิต คำมะสอน. 2548 : 27) ได้ให้คำจำกัดความการตรงต่อเวลาหมายถึง การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดให้เสร็จตามที่กำหนด เช่นนักเรียนทำแบบฝึกหัดส่งทันตามเวลาที่ครูกำหนดทุกครั้ง

ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 43) กล่าวว่า การตรงต่อเวลา เป็นการทำกิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนมีการจัดการการวางแผน และการกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ให้เสร็จสิ้นตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

สรุปได้ว่า การตรงต่อเวลาเป็นการกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องมีการวางแผนและให้เสร็จตามกำหนดเวลา ซึ่งถือว่าเวลาเป็นสิ่งที่มีความค่าที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปแล้ว เราไม่สามารถเรียก

กลับมาคืนได้ ดังนั้นเราต้องบริหารเวลาให้คุ้มค่าที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ถ้าหากปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย ก็จะเสียโอกาสในภายหลัง การที่จะมีความสุขที่สุด คือการรู้จักจัดการและมีการวางแผนการใช้เวลาในการทำกิจกรรมใด ๆ ให้ถูกต้อง และพยายามทำให้เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลาและเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทำให้ชีวิตมีความสุขตลอดจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้ด้วยดี

3. ด้านการทำความเคารพ

วินัยด้านการทำความเคารพ คือ นักเรียนจะต้องแสดงออกถึงความอ่อนน้อมมีสัมมาคารวะให้เกียรติต่อบุคคล สถานที่ โอกาสต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และการแสดงออกในวิธีการทำความเคารพ จะต้องถูกต้องตามระเบียบปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีไทยและตามสากลนิยม ซึ่งจะทำให้เกิดความผูกพันและเจตคติที่ดี ระหว่างบุคคลกับนักเรียน สถานที่และ โอกาสสำคัญมากยิ่งขึ้นต่อไป วินัยด้านแสดงความเคารพมีนักวิชาการได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

สมเด็จพระติ ปติฐพร และคณะ (2540 : 109 – 110) กล่าวถึง วินัยด้านความเคารพตามโอกาสต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เมื่อถวายความเคารพต่อพระมหากษัตริย์
2. เมื่อชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา
3. เมื่อได้ยินเสียง เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์และเพลงมหาชัย
4. เมื่อประธานในพิธีเดินเข้าสู่ที่ประชุม
5. เมื่อประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
6. เมื่อครูหรือผู้ใหญ่ที่เราเคารพเดินผ่าน หรือเราเดินผ่านท่านในระยะใกล้
7. เมื่อครูเข้าทำการสอนและออกจากห้องหลังจากการสอนเสร็จ
8. เมื่อเป่าแตรในงานศพ หรือประธานจุดไฟพระราชทานเพลิงศพ

โรงเรียนเป็นสถานที่ในการอบรม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จึงควรที่จะจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้การแสดงความเคารพจะดำเนินการจัดกิจกรรมการปฏิบัติตามมารยาทไทย ดังนี้

1. กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแสดงความเคารพใน โอกาสต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างชัดเจน
2. ปฐมนิเทศนักเรียน ชี้แจงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแสดงความเคารพตามคู่มือนักเรียน
3. สาธิตการแสดงความเคารพให้นักเรียนปฏิบัติอย่างถูกต้อง

4. จัดให้นักเรียนแสดงความเคารพครู อาจารย์ ตอนเช้าและตอนเย็นหน้าประตูโรงเรียนประจำวัน

5. จัดให้นักเรียนแสดงความเคารพในการประกอบพิธีหน้าเสาธงประจำวัน

6. จัดให้นักเรียนแสดงความเคารพขณะเดินผ่านครู-อาจารย์และผู้ใหญ่

7. มีการว่ากล่าวตักเตือนและดำเนินการแก้ไข บัญหานักเรียน เกี่ยวกับการแสดงความเคารพของนักเรียนที่ปฏิบัติไม่เหมาะสม

8. ติดตามและประเมินผลประเมินผลการปฏิบัติในด้านการแสดงความเคารพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 47) กล่าวว่า การแสดงความเคารพ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีมารยาทในการแสดงความเคารพในโอกาสต่าง ๆ ด้วยกิจวิธยาที่สุภาพเรียบร้อย

ผู้วิจัยสรุปว่า การทำความเคารพมีการแสดงออกเป็นประเพณีนิยมของไทยอยู่หลายลักษณะ คือ การยืนตรง การไหว้ และการกราบ การก้มตัว การเดินด้วยเข่า การทำความเคารพตามระเบียบของทหารและลูกเสือ รวมทั้งราชประเพณี เป็นต้น ซึ่งจะต้องใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ หรือโอกาสนั้น ๆ เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี เป็นการให้เกียรติกับบุคคลสถานที่และโอกาสสำคัญ

4. ด้านการเข้าแถว

วินัยด้านการเข้าแถว คือ นักเรียนมีจิตสำนึก และมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่เป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการรับบริการก่อนหลัง โดยใครมาก่อนก็ควรใช้บริการก่อน รวมทั้งตระหนักรู้ถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในการเข้าแถวเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การเข้าแถวในขบวนพาเหรด การเข้าแถวรับบริการอาหารกลางวัน สหกรณ์ร้านค้า การเข้าแถวเป็นวินัยอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขององค์กร หรือสังคมนั้น ๆ มีนักวิชาการให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

พุลสวัสดิ์ นาคเสน (2544 : 36) ได้เสนอแนวทางและกิจกรรมที่จะต้องใช้วินัยในการเข้าแถวไว้หลายลักษณะ ดังนี้

1. การเข้าแถวในโรงเรียนตามโอกาสต่าง ๆ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัย

2. การเดินทางไปกลับ ระหว่างโรงเรียนกับบ้านอย่างปลอดภัย

3. มารยาทในการขึ้น ลงรถประจำทาง

4. การเข้าคิวเพื่อรับบริการในโอกาสต่าง ๆ เช่น รับอาหาร บริการยืมหนังสือจากห้องสมุด การซื้อสินค้าจากสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่ในการอบรม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จึงควรที่จะจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมได้รับฝึกชอบในการพัฒนาการเข้าแถวจะดำเนินการจัดกิจกรรมการประกวดการจัดระเบียบแถว ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าแถวประจำวันและในโอกาสต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างชัดเจน
  2. ประชุม ชี้แจง ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าแถวให้นักเรียนปฏิบัติ
  3. กำหนดให้นักเรียนเข้าแถวประกอบพิธีหน้าเสาธง (เคารพธงชาติสวดมนต์สงบนิ่ง) ประจำวันอย่างต่อเนื่อง
  4. กำกับ ดูแล การเดินแถวเข้าห้องเรียนของนักเรียนให้เป็นระเบียบอย่างสม่ำเสมอ
  5. จัดระเบียบการเดินแถวมาโรงเรียนและกลับบ้านของนักเรียนอย่างเป็นระบบปลอดภัย
  6. จัดให้นักเรียนเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อน-หลัง
  7. มีการว่ากล่าวตักเตือนและดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ปฏิบัติตนในการเข้าแถวไม่เหมาะสม
  8. จัดประกวดระเบียบแถวนักเรียน
  9. ติดตามและประเมินผลควมมีระเบียบในการเข้าแถวอย่างต่อเนื่อง
- ทวีศักดิ์ ใจนวน (2552 : 46) กล่าวว่า วินัยด้านการเข้าแถว เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนในการเข้าแถวตามโอกาส และสถานที่ต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้วิจัยสรุปว่า วินัยด้านการเข้าแถว จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดความขัดแย้ง และป้องกันอันตราย จากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ความหมายของความรับผิดชอบ

นักวิชาการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายความรับผิดชอบ ไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 211) พอสรุปได้ว่าความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ประเภทของความรับผิดชอบ

มีผู้จัดแบ่งประเภทของความรับผิดชอบไว้หลากหลายสามารถสรุปได้ 2 ประเภท (กรมวิชาการ. 2544 : 212) คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การจัดปัญหาที่ทำให้ตนเองเป็นทุกข์ เช่น การป้องกันให้ปลอดภัยจากอันตราย จากโรค รักษาให้ร่างกายแข็งแรง รู้จักหน้าที่ของตนเอง และ ปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทันเวลา กำหนด ตรงต่อเวลา

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม หมายถึง รู้จักฐานะหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม เกิดประโยชน์แก่สังคม ส่วนรวม

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2526 : 141-146) ได้กล่าวว่า ประเภทของความรับผิดชอบมี 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ฐานะบทบาทของตนที่เป็น ส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาระของสังคม บุคคลควรจะสามารถอยู่ในสภาพที่ช่วยตนเองได้ รู้จักว่า อะไรผิด อะไรถูก รู้ดี รู้ชั่ว สามารถเลือกตัดสินใจในการดำรงตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

1.1 ความรับผิดชอบต่อในการรักษาสุขภาพอนามัย คือ รู้จักระวังรักษาสุขภาพ อนามัยของตนเองให้สมบูรณ์อยู่เสมอ

1.2 ความรับผิดชอบต่อในการหาเครื่องอุปโภคบริโภค คือ สามารถจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภคสำหรับตนเองได้อย่างเหมาะสม

1.3 ความรับผิดชอบต่อในด้านสติปัญญาและความสามารถ คือ ตั้งใจเรียน ใฝ่หา ความรู้และฝึกฝนตนเองในด้านประสบการณ์ต่าง ๆ

1.4 ความรับผิดชอบต่อในด้านความประพฤติ คือ รู้จักประพฤติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว

1.5 ความรับผิดชอบต่อในด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ รู้จักปรับตนให้เข้ากับผู้อื่น ได้อย่างเหมาะสม

1.6 ความรับผิดชอบต่อในด้านเศรษฐกิจส่วนตัว คือ รู้จักในการประมาณการใช้ จ่ายและมีความประหยัด

1.7 ความรับผิดชอบต่อด้านการทำงาน คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ

1.8 ความรับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนเอง คือ ยอมรับผลการกระทำ ของตนเองทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนอยู่ บุคคลมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะสมาชิกของชุมชนมี ดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบต่อชุมชน ในฐานะสมาชิกของชุมชน มีดังนี้

2.1.1 ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ

2.1.2 ช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม

2.1.3 ให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม

2.1.4 มองเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนและช่วยแก้ไขตาม

ความสามารถ

2.1.5 คอยช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ในสังคม

2.1.6 ไม่ละเลยหน้าที่ของพลเมืองที่ดี

2.2 ความรับผิดชอบต่อบิดามารดาและครอบครัว มีดังนี้

2.2.1 เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสอน

2.2.2 ช่วยเหลืองานตาม โอกาสอันสมควร

2.2.3 ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว

2.2.4 ช่วยรักษาและเชิดชูชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2.3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนและครูอาจารย์ มีดังนี้

2.3.1 ตั้งใจเรียน

2.3.2 ไม่หนีเรียน

2.3.3 เคารพเชื่อฟัง

2.3.4 ช่วยเหลืองาน

2.3.5 ปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับของโรงเรียน

2.3.6 ช่วยงานของโรงเรียน

2.3.7 รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน

2.4 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน มีดังนี้

2.4.1 ช่วยตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อนทำผิด

2.4.2 คอยแนะนำให้เพื่อนทำความดี

2.4.3 ช่วยเหลือเพื่อนตามความเหมาะสมและถูกต้อง

2.4.4 ให้อภัยเพื่อนเมื่อทำผิด

2.4.5 พุดจาด้วยความไพเราะ

2.4.6 ไม่เอาเปรียบเพื่อน

2.5 ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบมีพฤติกรรม ดังนี้

2.5.1 ตรงต่อเวลา

2.5.2 พยายามทำงานให้สำเร็จ

2.5.3 ติดตามผลงานอยู่เสมอ

2.5.4 ยอมรับความผิดพลาด/ผลจากการพิจารณา

2.5.5 รักษาชื่อเสียง/ถือศักดิ์ศรี

2.5.6 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

2.5.7 ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5.8 ความซื่อสัตย์

2.5.9 รักษาคำพูด

2.5.10 ตั้งใจทำงาน

2.5.11 มีระเบียบวินัย

2.5.12 รู้จักวางแผนงาน

2.5.13 เต็มใจทำงาน

2.5.14 ขยันขันแข็ง

2.5.15 เชื่อมมั่นในตนเองเป็นตัวของตัวเอง

2.5.16 ปฏิบัติตามหน้าที่โดยเคร่งครัด

2.5.17 รู้จักหน้าที่และทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี

2.5.18 มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับปัญหา

2.5.19 ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม

2.5.20 ยึดมั่นในกฎเกณฑ์

ศิริพร กล่อมจันทร์ (2526 : 6) ได้กล่าวถึงลักษณะความรับผิดชอบต่อว่า คนจะมีลักษณะความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ปฏิบัติงานตามขั้นตอนและกำหนดการที่วางไว้อย่างมีมานะอดทนและตั้งใจ เพื่อให้มีคุณภาพและบรรลุผลตามเป้าหมายทั้งงานส่วนตัว งานในหน้าที่ ตลอดจนงานของคณะ
2. ปฏิบัติตนถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบของหมู่คณะ ตลอดจนคำมั่นสัญญา และข้อตกลงต่าง ๆ

3. ปฏิบัติตนถูกต้องตามสิทธิหน้าที่ของตน โดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

4. รักษาสมบัติทั้งของตนเอง ของผู้อื่นและของส่วนรวม ไม่นำสมบัติของส่วนรวมมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ตลอดจนคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

5. ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งด้านผิดและชอบ กล้าเผชิญปัญหา และพยายามหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ

ความสำเร็จของความรับผิดชอบ

การขาดความรับผิดชอบเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ความรับผิดชอบจึงมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคม ซึ่ง ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 56) กล่าวไว้ว่า หากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผล ดังนี้

1. คนที่มีความรับผิดชอบจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนที่มีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่องสรรเสริญและเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎ จริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น
4. ไม่ทำให้เป็นต้นเหตุของความเสื่อมเสียและความเสียหายแก่ส่วนรวม
5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม

จากความสำคัญของความรับผิดชอบที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่า การขาดความรับผิดชอบเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคม หากคนในสังคมมีความรับผิดชอบ ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมก็จะลดน้อยลง ปัญหาทุจริตและคอร์รัปชันก็จะไม่เกิดขึ้น สังคมจะสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงควรรีบปลูกฝังความรับผิดชอบแก่นักเรียน ทั้งนี้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติต่อไป

ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

กรมศาสนา (2526 : 42-43) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. ชื่อตรงต่อหน้าที่
2. สำนึกรู้สึกรับผิดชอบต่อภาวะและฐานะของตน
3. รู้จักวางแผนและดำเนินงานอย่างมีระเบียบ
4. มุ่งมั่นตั้งใจใช้วิชาความรู้ และความสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานทุกประการ

5. ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวแห่งการกระทำในการปฏิบัติงานทุกอย่าง
6. พยายามปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่การงานบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
7. พยายามปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ รวดเร็ว เรียบร้อย ด้วยความเต็มใจและจริงใจ
8. เคารพในสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของคนอื่นเป็นปกติวิสัย

สรุป บุคคลที่มีความรับผิดชอบต้องมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จ
 งดงามอย่างดีที่สุด โดยไม่ทอดลอยต่ออุปสรรค

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ (กรมวิชาการ. 2544 : 213 – 215)

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมตั้งแต่เยาว์วัยและพัฒนาต่อไปจนถึง
 วัยผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรให้รู้จักแก้ปัญหา
 และค่อย ๆ ปลูกฝังความรับผิดชอบกับเด็กอย่างต่อเนื่อง มีผู้คิดรูปแบบการพัฒนาความรับผิดชอบ
 ไว้สรุปได้ ดังนี้

1. การสอนเด็กเล็ก ๆ ควรตั้งต้นจากตัวเด็กเองก่อน เมื่อโตขึ้นจึงค่อยเรียนรู้ความ
 รับผิดชอบ หรือการกระทำเพื่อหมู่คณะและประเทศชาติต่อไป
2. ผู้ใหญ่ต้องทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ให้คำแนะนำและมอบหมายงาน
 ให้แก่เด็กทำตามความสามารถของเขา ส่งเสริมหาทางให้เขาได้เรียนรู้การแก้ปัญหา และรู้จักช่วย
 ตนเอง ควบคุม แนะนำ เมื่อจำเป็น ฝึกให้มีเหตุผล และต้องปลูกฝังความมีระเบียบวินัยอันดีงามแก่
 เด็กอยู่เสมอ
3. โรงเรียนควรมุ่งสอนความรับผิดชอบให้แก่เด็ก โดยการให้รู้จักสิทธิและหน้าที่
 ของตนเองและเคารพในสิทธิผู้อื่น การทำงานให้สำเร็จเป็นขั้นเป็นอัน โดยไม่ละทิ้งงานที่ได้รับไว้
 แล้ว มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
4. หลักการฝึกอบรมเด็กให้มีความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับวัยของเด็ก สภาพ
 ครอบครัวยุคและเศรษฐกิจ
5. การปลูกฝังความรับผิดชอบโดยให้ผู้เรียนได้กระทำ มิใช่เกิดจากการบอกเล่า
 วิธีการสอนในโรงเรียนมีส่วนสำคัญ ควรให้ผู้เรียนรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ซึ่งแต่ละคนจะได้รับ
 มอบหมายให้ทำงาน เพื่อให้งานส่วนรวมสำเร็จ หากคนใดคนหนึ่งขาดความรับผิดชอบงานจะ
 สำเร็จได้ยาก การปลูกฝังความรับผิดชอบไม่ใช่กระทำโดยว่ากล่าวตักเตือนว่ากล่าวอบรมเท่านั้น แต่
 ต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดเป็นนิสัย และมีน้ำใจที่ฝังแน่นเป็นคุณธรรมและ
 ค่านิยมต่อไป
6. ควรฝึกเด็กให้มีนิสัยรับผิดชอบตั้งแต่ในวัยเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยเริ่ม
 ทำงานที่ง่าย ๆ เหมาะสมกับวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อมอบหมายให้ทำแล้วก็

ควรให้เด็กได้รับฝึคชอบอย่างเต็มที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นไม่ให้เกิดความรับฝึคชอบในหน้าที่การงานของตนให้แก่ผู้อื่น ทำงานให้สำเร็จโดยไม่ละทิ้งงานที่ได้ทำไว้แล้ว ชี้แจงให้เด็กได้รู้จักขอบเขตหน้าที่ของตน เพื่อไม่ให้ก้าวก่างานของผู้อื่น และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

การฝึคความรับฝึคชอบควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ควรเริ่มตั้งแต่อายุน้อย
2. เด็กทุกคนควรได้มีโอกาสรับฝึค
3. ควรทำให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กได้รับทราบว่ามีผู้ใหญ่คาดหวังอะไรจากเขา
5. รู้จักยึดหยุ่นไม่เร่งรัดเด็กเกินไป
6. เด็กต้องได้รับความไว้วางใจเพื่อสามารถเรียนรู้ว่าส่วนใดอยู่ในความ

รับฝึคชอบ

7. ทักษะคติและพฤติกรรมที่แสดงความรับฝึคชอบของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านความรับฝึคชอบของเด็ก

ไซด์แมน (Siedman, 1962 : 408-411) ได้รวบรวมทัศนะเกี่ยวกับการฝึคความรับฝึคชอบไว้ ดังนี้

1. ควรเริ่มฝึคความรับฝึคชอบตั้งแต่เด็ก
2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึคความรับฝึคชอบ
3. การฝึคให้มีความรับฝึคชอบและการจัดประสบการณ์ความรับฝึคชอบควรให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กทราบว่ามีผู้ใหญ่คาดหวังอะไรจากตัวเขา
5. การฝึคให้เด็กรู้จักความรับฝึคชอบ ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยึดหยุ่นในการฝึค ไม่เร่งรัดจนเกินไป
6. เด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ เมื่อรู้ว่าส่วนไหนอยู่ในความรับฝึคชอบของเขา
8. เจตคติและพฤติกรรมของผู้ใหญ่ต่อความรับฝึคชอบของตน มีอิทธิพลต่อความรับฝึคชอบของเด็ก

เรวตี วงศ์พรหมเมฆ (2521 : 33) กล่าวถึงความรับผิดชอบของเด็กไว้ว่า มิใช่ด้วยการกล่าวตักเตือนเท่านั้น แต่ต้องให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังจะก่อให้เกิดความเคยชินและเกิดเป็นนิสัยที่ฝังแน่นจนกลายเป็นค่านิยมต่อไป

อรทัย โสภา (2533 : 33) ได้กล่าวไว้ถึงขั้นตอนของความรับผิดชอบให้แก่เด็กพอสรุปได้ดังนี้

1. เริ่มให้เด็กทำงานง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล
2. เมื่อมอบหมายงานให้ทำควรให้เด็กทำอย่างเต็มที่ เพื่อจะได้มีประสบการณ์ด้วยตนเองและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น
3. ให้อุจจกขอบเขตหน้าที่การงานของตน ไม่ปิดความรับผิดชอบงานของตนไปให้ผู้อื่น
4. ทำงานให้สำเร็จ ไม่ละทิ้งงานที่ทำไว้
5. หากเด็กทำอะไรผิดพลาดก็ควรช่วยเหลือแนะนำ

ศก สัตยธรรม (2528 : 41) ได้แบ่งการประเมินผลออกเป็น 2 ภาค คือ

1. ภาคปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสนทนาได้ถาม การถามจากผู้เกี่ยวข้องจะได้ข้อมูลตรงจุดมากขึ้น แต่ต้องใช้เวลาในการบันทึกพฤติกรรมการแสดงออก เพื่อติดตามผลแก้ไขพฤติกรรมนั้น
  2. ภาคทฤษฎี เป็นการประเมินผลด้วยข้อทดสอบหรือแบบสอบถาม ตามระดับคะแนนมากน้อย ซึ่งอาจจะมีระดับตั้งแต่ดีมาก ดี ค่อนข้างดี พอใช้ ต้องแก้ไข และต้องปรับปรุงใหม่
- จากการศึกษาการพัฒนาความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบมี 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ผู้ที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิตได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มนุษย์จะมีความรับผิดชอบได้นั้น ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ฉะนั้นสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียน การปลูกฝังความรับผิดชอบไม่ให้กระทำโดยว่ากล่าวตักเตือน ว่ากล่าวอบรมเท่านั้น แต่ต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดเป็นนิสัย และมีน้ำใจที่ฝังแน่นเป็นค่านิยมและคุณธรรมต่อไป

กลยุทธ์ที่ใช้ในการเสริมสร้างวินัย

1. การประชุมแบบมีส่วนร่วม

หลักการควบคุมเวทีการประชุม สรุปได้ ดังนี้

1.1 การจัดประชุมระดมความคิดเห็น จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับ โครงการพัฒนา นั้น ๆ นิยมจัดทำกันอย่างน้อย 2 ครั้ง ดังนี้

1.1.1 การจัดประชุมระดมความคิดเห็นครั้งแรก : โดยการเชิญผู้แทนของ หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม (ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้แทน) เข้าร่วมประชุม ได้รับ ทราบข้อมูล แผนการดำเนินโครงการ รวมทั้งเสนอผลการวิเคราะห์เบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการ ศึกษาวิจัย หลังจากนั้นจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ตามหลักการของเหตุ ปัจจุบันและผลที่จะเกิดขึ้น ในภายหน้า โดยผู้ดำเนินรายการต้องกระตุ้น (พร้อมทั้งควบคุม) ให้ ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการให้มากที่สุด

1.1.2 การจัดประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่สอง : จะเป็นการนำผลของการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ความคิดเห็นจากการประชุมครั้งแรก มานำเสนอให้ที่ประชุมรอบที่ 2 ที่เป็น ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้แทน รับประทานอาหารร่วมกัน เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่สอดคล้อง เหมาะสมและตรง กับความต้องการของชุมชน สังคม

1.2 หลักสำคัญในการควบคุมเวทีการประชุม ผู้ดำเนินรายการประชุมระดมความ คิดเห็น เปรียบเสมือน “ผู้กำกับบท” ซึ่งควรมีหลักในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ ดังนี้

1.2.1 กำกับงาน : ผู้ดำเนินรายการ (ผู้กำกับบท) ต้องทำการบ้าน ด้วยการศึกษ ภาระงานที่รับผิดชอบให้อ่องแท้ ศึกษาวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม มีการจัดเตรียมความพร้อม ทั้งเอกสารการประชุม การจัดเวที การจัดเตรียมอาหาร ทราบรายละเอียดของสถานที่ที่จัด ประชุม รวมทั้งการยกย่องให้เกียรติผู้เข้าร่วมประชุม ประคองเป็น “ครู” ผู้ถ่ายทอดความรู้

1.2.2 กำกับคน: ผู้เข้าร่วมประชุม (ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้แทน) มาจากหน่วยงาน และ ภูมิปัญญาที่หลากหลาย จึงมีวัฒนธรรมและองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้อง มีการปรับสมดุลของผู้เข้าร่วมประชุม ดังนั้น สถานการณ์และปัญหาในการประชุมจะมีความหลากหลาย และแตกต่างกันไป “ความนุ่มนวล” ของผู้ดำเนินรายการ (ผู้กำกับบท) จะเป็นสิ่งแรกที่สามารถช่วย ผ่อนคลายปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรง แต่บางสถานการณ์ผู้ดำเนินรายการ (ผู้กำกับบท) ก็ต้องใช้ “ความเด็ดขาด” แก้ไขปัญหา

1.2.3 กำกับเวลา : ผู้ดำเนินรายการ (ผู้กำกับบท) ต้องมีความเที่ยงตรงในเรื่องของ เวลาทั้งในเรื่องการนำเสนอข้อมูล การอภิปรายความเห็น การรับประทานอาหารว่าง-อาหาร กลางวัน เป็นต้น การควบคุมเวที (เพื่อให้ได้มาซึ่งสรุปผลจากการประชุม) และการควบคุมเวลาจะ เป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินรายการประชุม ซึ่งเมื่อสามารถกำกับ เวลาได้อย่างเหมาะสมแล้ว บรรยากาศการประชุมก็จะดีไปด้วย (มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2551 : 1-2)

ผู้วิจัยได้สรุปว่า การประชุมแบบมีส่วนร่วมต้องเน้นการร่วมกันทำงานเพื่อฝึกการแก้ปัญหา โดยผู้เข้าประชุมทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ (Hands-on training) ซึ่งการประชุมลักษณะนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลงานอย่างเป็นรูปธรรมเป็นผลสำเร็จ

2. การนิเทศติดตาม

ใช้กลยุทธ์การนิเทศ กำกับ ติดตาม (Monitoring) การบริหารงานในหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารต้องอาศัยกระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม (Monitoring) อย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

- 2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
- 2.2 การวางแผน
- 2.3 การดำเนินการตามแผน
- 2.4 การประเมินผล

การดำเนินการตามแผนจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นต้องอาศัยการกำกับติดตามที่ดี และต่อเนื่องทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะการกำกับ ติดตามจะทำให้ผู้รับผิดชอบ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้บริหารรับทราบความก้าวหน้าของงาน อุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้แก้ไข อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่ขัดขวางความสำเร็จของงานได้ ในการบริหารงานมักจะพบคำอื่นที่ใช้ทดแทนคำว่ากำกับติดตาม เช่น การควบคุม ดูแลติดตาม การควบคุม กำกับติดตามซึ่งคำเหล่านี้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ประทีป กระจายพันธ์ (2538 : 5) ได้ให้ความหมายของการควบคุม และการติดตามไว้ว่า การควบคุม โครงการ (Project Control) หมายถึง การกำกับ ติดตาม (Monitoring) การดำเนินงานโครงการและแก้ไขปัญหาอุปสรรค หรือ ความเบี่ยงเบนต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการติดตาม (Monitoring) หมายถึง กระบวนการวัด หรือตรวจสอบ การดำเนินโครงการเป็นระยะ ๆ ว่ามีการปฏิบัติงานจริงหรือไม่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการและการนำทรัพยากรของโครงการมาใช้ในการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และระยะเวลา หรือ กำหนดการที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่

อัจฉรา โพธิยานนท์ (2539 : 246) ให้ความหมายของการควบคุมโครงการ (Project Control) ว่า หมายถึง การกำกับ ติดตาม (Monitoring) การดำเนินงานโครงการและแก้ไขปัญหาอุปสรรคหรือ ความเบี่ยงเบนต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 78) กล่าวไว้ว่า การติดตาม กำกับ ดูแล หมายถึง การจำกัด หรือตีกรอบให้กระทำตาม เนื่องจากผู้บริหารยังไม่ให้ความไว้วางใจ

ผู้ปฏิบัติ หรือยังไม่ยอมรับความสามารถของผู้ปฏิบัติ แต่ในการบริหารงานผู้บริหารจะต้องมองด้วยความรู้สึกเป็นกลาง กล่าวคือ การติดตาม กำกับ ดูแล เป็นการปฏิบัติงานเพื่อให้งานเป็นไปตามแผน และแนวทางปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ประไพศิลป์ ศรีณรงค์ฤทธิ์ (2552 : 39 - 40) กล่าวว่า การกำกับ ติดตาม หมายถึง กระบวนการกระตุ้น ส่งเสริม ให้มีการดำเนินงาน ตามแผน หรือ โครงการ และมีการวัด ตรวจสอบงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากการวิจัย สรุปได้ว่า การกำกับ ติดตาม หมายถึง กระบวนการกระตุ้น ส่งเสริม ให้มีการดำเนินงาน ตามแผน หรือ โครงการ และมีการวัด ตรวจสอบงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการกำกับติดตามโครงการ จากความหมายของการกำกับติดตาม จะเห็นได้ว่าการกำกับ ติดตามเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้

สำนักงานสถาบันราชภัฏ (2545 : 135-136) กล่าวถึง ความสำคัญของการกำกับติดตามโครงการ ดังนี้

1. การติดตามกำกับช่วยให้โครงการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายถือได้ว่าเป็นหัวใจของโครงการ ในการดำเนินงานตามโครงการที่วางไว้ถ้าไม่ยึดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นหลักแล้ว ทำให้ไม่ทราบว่าจะทำโครงการไปทำไม เพื่ออะไร เมื่อเป็นเช่นนี้ การติดตามกำกับโครงการจะช่วยประคับประคองให้โครงการที่กำลังปฏิบัติประสบผลสำเร็จลุล่วงและบรรลุสิ่งที่มุ่งหวังดังกล่าว จึงถือได้ว่าการติดตามกำกับเป็นกิจกรรมหรือภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้รับผิดชอบโครงการ

2. การติดตามกำกับช่วยให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์เต็มที่ หรือเป็นไปอย่างคุ้มค่าผู้รับผิดชอบโครงการที่ดีจะต้องควบคุมกำหนดเวลาและการใช้ทรัพยากรทุกประเภทของโครงการโดยการเสนอแนววิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถลดเวลาและปริมาณของทรัพยากรอื่น ๆ ลงไปได้มาก และทำให้สามารถนำเอาทรัพยากรที่ลดลงดังกล่าวไปใช้ประโยชน์กับโครงการอื่นหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าถ้าผู้รับผิดชอบโครงการใช้การติดตามกำกับโครงการจะช่วยให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการที่จะนำเอาระบบการติดตามกำกับที่มีประสิทธิภาพมาใช้นั้น จะต้องพิจารณาให้ดูว่าการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของโครงการมีการลดลงจริงเพราะ โดยหลักการถ้าหากว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม

เพื่อการติดตามกำกับมากกว่าการสูญเสีย เพราะไม่มีการติดตามกำกับแล้วก็ควรปล่อยให้โครงการดำเนินไปโดยไม่ต้องนำเอาวิธีการติดตามกำกับดังกล่าวมาใช้

3. การติดตามกำกับช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการทุกฝ่ายได้เห็นเป้าหมาย จุดประสงค์หรือมาตรฐานของการดำเนินงานได้ชัดเจนขึ้น โดยทั่วไปแล้วโครงการต่าง ๆ มักจะมีการกำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมายไว้อย่างหลวม ๆ หรือใช้ถ้อยคำที่ค่อนข้างจะมีความเป็นนามธรรมสูง เช่น คำว่า “พัฒนา” “ขยาย” “ปรับปรุง” “กระตุ้น” ฯลฯ ซึ่งบางครั้งทำให้ผู้ปฏิบัติงานหรือแม้กระทั่งผู้บริหารบางคนมองไม่เห็นเป้าหมายชัดเจน และเมื่อไม่เข้าใจถึงเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายแล้วก็ไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุถึงความคาดหวังของโครงการ (จุดประสงค์) ได้ เมื่อมีการติดตามกำกับแล้ว จะต้องมีการทำให้จุดประสงค์และเป้าหมายรวมทั้งมาตรฐานต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น

4. การติดตามกำกับมีส่วนในการควบคุมคุณภาพของงานในโครงการ ทั้งนี้เพราะการติดตามกำกับโครงการจะตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานทุกส่วนของโครงการอย่างมีระบบโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานหรือบางครั้งที่เราเรียกกันว่า “ปัจจัยเบื้องต้น” “กระบวนการ” “ตลอดจน” “ผลผลิต” ดังนั้นการติดตามกำกับควรนำไปใช้ทุกขั้นตอน เพื่อไม่ให้งานในส่วนใดมีปัญหาหรือไม่มีคุณภาพแต่อย่างใดก็ตาม บางครั้งพบการดำเนินงานหรือแม้กระทั่งผลงานไม่มีคุณภาพ ผู้รับผิดชอบโครงการต้องมีการศึกษาโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ให้มีการดำเนินงานใหม่ จนกว่างานนั้นจะได้มาตรฐานตามต้องการ จึงถือว่าการกำกับติดตาม ช่วยในการควบคุมคุณภาพของโครงการ

5. การติดตามกำกับช่วยป้องกันอุปสรรคและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะการติดตามกำกับทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในโครงการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการได้มีการวางแผนหรือกำหนดแนวทางในการดำเนินโครงการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและไม่มีปัญหาตามมา

6. การติดตามกำกับช่วยกระตุ้นจิตใจและสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานในโครงการ การติดตามกำกับไม่ใช่กระบวนการจับผิด แต่เป็นการแนะนำช่วยเหลือให้การดำเนินงานบรรลุถึงผลสำเร็จ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ติดตามกำกับที่ดีมักจะได้รับการต้อนรับจากผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น รูปแบบของการติดตามการกำกับ ติดตามเป็นการกระตุ้นให้เกิดการทำงานตามแผนที่กำหนดไว้ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขอุปสรรค ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานและเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อการประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดรูปแบบของการติดตาม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 73)

การติดตามผลการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นในขั้นตอนของการดำเนินการตามแผนงานหรือ โครงการ ซึ่งการติดตามผลจะต้องติดตามทั้งระบบ นั่นคือ การติดตามด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งจะส่งผลให้ได้ข้อมูลในการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุง และพัฒนางานต่อไป

3. วิธีการติดตามโครงการ

ทวีป ศิริรัศมี (2544 : 5) ได้กล่าวถึง วิธีการติดตามโครงการไว้ว่า การติดตาม โครงการ (Project Monitoring) สามารถทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมใช้กันมี ดังนี้

การตรวจสอบงาน (Inspection) การตรวจสอบงาน หรือ การตรวจงานเป็นกระบวนการควบคุมคุณภาพของงานซึ่งรวมถึงวัสดุและการใช้งาน ซึ่งจะให้ข้อมูลทั้งด้านคุณภาพและความสูญเสีย โดยอาจดูถึงไปถึงวิธีการทำงานรวมถึงความปลอดภัยในงานด้วย ปัจจุบันการตรวจสอบงานถือเป็นมาตรฐานในระบบประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ของผลงานที่ต้องการ โดยขยายเข้าสู่ระบบคุณภาพ ISO-9002 ซึ่งจะเป็นการควบคุมถึงไปถึงระบบปฏิบัติงาน อันเป็นจุดเริ่มต้นของผลงานที่จะผลิตขึ้น

4. ประเภทของการตรวจงาน

การตรวจสอบงานหรือการตรวจงาน สามารถใช้ได้กับการกำกับดูแล (Monitoring) หรือควบคุม (Control) ทั้งงานบริการทั่วไปหรืองานประจำและงาน โครงการที่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมี 3 ลักษณะ คือ

4.1 การตรวจสอบตามสายการบังคับบัญชา (Command Inspection) เป็นการตรวจงานโดยผู้มีอำนาจบังคับบัญชาโครงการนั้น ๆ โดยตรง ซึ่งมาจากหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป การตรวจงานในลักษณะนี้ผู้ตรวจงานสามารถทำได้ทั้งการติดตาม ดูแลและการควบคุมไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ เมื่อพบว่าจุดใดเป็นปัญหา เป็นอุปสรรค หรือเบี่ยงเบนไปจากแนวทางหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ก็สามารถสั่งการให้หน่วยปฏิบัติดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปในแนวทางหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้

4.2 การตรวจงานตามสายวิชาการ (Technical Inspection) เป็นการตรวจสอบงานในลักษณะของการติดตามดูแลโครงการ โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในระดับเหนือขึ้นไป หรือหน่วยงานที่ปรึกษา ซึ่งไม่มีอำนาจการบังคับบัญชาโดยตรงต่อหน่วยปฏิบัติงาน โครงการนั้น ๆ

4.3 การตรวจงานจากหน่วยงานภายนอก (External Inspection) เป็นการตรวจสอบงาน โดยหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานนั้น ๆ โดยตรง แต่มีบทบาทในการติดตาม ดูแลและเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อให้การดำเนินงานโครงการนั้น ๆ เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมมากยิ่งขึ้น

5. ประโยชน์ของการตรวจงาน

5.1 ช่วยให้ผู้บริหารโครงการหรือหน่วยงานทุกระดับที่เกี่ยวข้อง ทราบความก้าวหน้า หรือสถานภาพที่ชัดเจนของโครงการ ซึ่งจะทำให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหา อุปสรรค หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานโครงการในจุดต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์

5.2 ช่วยให้ผู้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยปฏิบัติมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โครงการมากยิ่งขึ้น

5.3 ช่วยให้ผู้หน่วยงานระดับเหนือขึ้นไปสามารถกำหนดนโยบายเกี่ยวกับงานโครงการ (การยุติหรือการขยายงานโครงการ) และการพัฒนาบุคลากรระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคลากรของหน่วยปฏิบัติตลอดจนการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับหน่วยปฏิบัติในอนาคต ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

6. หลักการตรวจงาน

การตรวจงานหรือการตรวจสอบงานไม่ว่าจะเป็นระดับใดประเภทใด มีหลักการทั่วไปที่เป็นข้อพิจารณาถือปฏิบัติ ดังนี้

6.1 กระทำโดยผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงหรือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับงานโครงการนั้น ๆ โดยเฉพาะความรู้ด้านเทคนิคและประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของโครงการที่ตรวจสอบ

6.2 กระทำโดยเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยก็ได้ แต่มีความแม่นยำโปร่งใส โดยมุ่งประโยชน์ต่อโครงการ การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการและผลลัพธ์หรือผลกระทบที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร และสาธารณะและสังคมโดยรวมเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยได้สรุป การนิเทศ กำกับ ติดตาม ว่าเป็นกระบวนการควบคุมชนิดหนึ่ง ที่มุ่งควบคุมผลสำเร็จการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และต้องรู้พื้นฐานนักเรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง

กลยุทธ์เพิ่มเติมที่ใช้ในการเสริมสร้างวินัยนักเรียน คือ กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญ ความหมาย เป้าหมาย (กรมวิชาการ, 2545 : 1-2) ดังนี้

7. ความสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ คือการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และคุณภาพ ปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิตคุณลักษณะทางอารมณ์การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนจะต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ การพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์เป็นต้น

กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย

รับผิดชอบ ฐิติและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม
2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกรมการรักษาดินแดนในทางปฏิบัติสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะของ การบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นอีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือกตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพที่ดี เพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคล และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดีและมีความสุข เช่น กิจกรรมสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมพัฒนาวิถีภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถ หลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ในลักษณะของการเข้าค่ายต่าง ๆ หรืออาจแยกจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะทางได้เช่น จัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์โดยมุ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรม วิชาการ มุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะเรื่อง ที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ เพื่อการร่วมกันคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสนุกความสุข และพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งนี้แม้จะแยกจัดกิจกรรมเฉพาะทางก็สามารถบูรณาการกิจกรรมและแนวเข้าใจไว้ด้วยเพื่อให้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

8. ความหมาย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย ให้ได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม มุ่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มุ่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรับตัว และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

9. เป้าหมาย

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุขมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติโดยกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

- 9.1 ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น
- 9.2 ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มองเห็นช่องทางในการสร้างงาน อาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง
- 9.3 ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาชีพ
- 9.4 ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิตและเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรม
- 9.5 ผู้เรียนมีจิตสำนึก และทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ

10. หลักการและแนวการจัด

หลักการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัด ดังนี้

- 10.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 10.2 จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน
- 10.3 บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 10.4 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ฝึกให้คิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ จินตนาการ ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
- 10.5 จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
- 10.6 มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา

10.7 ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการมีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย

10.8 ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

10.9 มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

10.10 แนวการจัด สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยคำนึงถึงแนวการจัด ดังต่อไปนี้

10.10.1 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการ โครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

10.10.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเช่นชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

10.10.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังเพื่อสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

10.10.4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด เพื่อช่วยเพื่อน สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้น

กิจกรรมต่อไปนี้เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาอาจเสนอแนะต่อผู้เรียน

1. กิจกรรมสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสำรวจวิเคราะห์ประเมินตนเองตามความเป็นจริง จนกระทั่งรู้จัก เข้าใจยอมรับ ควบคุมและพัฒนาตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้ว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่า สามารถสร้าง สิ่งดีงาม ให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. กิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ คีลธรรมและจริยธรรม

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์เขาว์ปัญญาในการแก้ปัญหา เขาว์ปัญญาทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์และสังคม ทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะด้านรู้จักตนเอง ทักษะการแสวงหาและใช้ข้อมูล ทักษะการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการมีวิสัยทัศน์ ทักษะการกล้าเสี่ยงอย่างมีเป้าหมายและคุณธรรม ทักษะการสื่อสารและ

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการปรับตัว ทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถจัดการกับความต้องการความขัดแย้ง อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้

4. กิจกรรมแนะแนวและให้คำปรึกษา

เป็นกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างให้รักการทำงานเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ส่วนรวม และมีความสามารถในการให้บริการ มีทักษะในการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้รับ การแนะแนวและให้คำปรึกษาเบื้องต้นได้และเป็นการทำประโยชน์ให้แก่สังคม

5. กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพในการเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมประสิทธิภาพในการเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีนิสัยในการเรียนที่ดี เห็นคุณค่าของการแสวงหาความรู้ มีเทคนิคและวิธีการเรียนที่ดี รู้ปัจจัยส่งเสริมการเรียนที่ดี และวางแผนการศึกษาและอนาคตของตนได้

6. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยรักการทำงาน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมนิสัยรักการทำงาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปลูกฝังค่านิยมนิสัยรักการทำงาน แสดงถึงความพึงพอใจ เพียรพยายาม มุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

7. กิจกรรมฉลาดกินฉลาดใช้

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมพัฒนาการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกบริโภค โดยยึดหลักประโยชน์ ประหยัด และปลอดภัย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน

8. กิจกรรมคิดปิ่นปักอ่าน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักการอ่านและได้เรียนรู้สาระต่าง ๆ ตามความสนใจ

9. กิจกรรมเพื่อนที่แสนดี

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถปรับปรุงตนเอง ในการปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนได้

10. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคม

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมสร้างนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการทำประโยชน์ เพื่อสังคมเห็นแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

11. กิจกรรมพิทักษ์ป่า

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาป่าแก่ผู้เรียน โดยการเข้าค่ายในป่ามีการออกกระเป๋ยบกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในค่าย การเดินทางไกล พัฒนาทักษะการสังเกต คิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาป่า

12. กิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน และฝึกทักษะในการเป็นผู้ช่วยเหลือ แสดงความเมตตา กรุณา ทุกคนร่วมกันปฏิบัติตามกฎ ผู้บำเพ็ญประโยชน์ได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่มในการอยู่ร่วมกัน สามารถค้นพบความสามารถสนใจและเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ

นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอแนะไว้แล้วข้างต้น ผู้เรียนอาจเสนอกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความต้องการและความสนใจ เช่น กิจกรรมทำหนังสือรุ่น กิจกรรมทำหนังสือพิมพ์โรงเรียน เป็นต้น สำหรับกิจกรรมที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดให้ผู้เรียน คือกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และรักษาดินแดน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

11. กิจกรรมที่ใช้ในการเสริมสร้างวินัย

11.1 กิจกรรมอบรมคุณธรรม

เป็นกิจกรรมที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยกำหนดขึ้นมาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน โดยการจัดเข้าค่ายอบรม ใช้แบบบันทึกการสังเกตนักเรียนเป็นรายบุคคล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดประชุมชี้แจง และระดมความคิดในการจัดการดำเนินการอบรม เพื่อเตรียมการ ดังนี้

1. เสนอ โครงการ และขออนุมัติงบประมาณในการดำเนินการ
2. เตรียมบุคลากรในการดำเนินการ คณะดำเนินงานแต่ละฝ่ายรวมทั้งวิทยากรที่จะให้การอบรม
3. เตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ เอกสารให้ความรู้ และสถานที่อบรม
4. กำหนดเวลาอบรม

ขั้นที่ 2 ดำเนินการอบรมตามหลักสูตรการอบรมปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม
ของนักเรียน ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ ตามที่กำหนดในหลักสูตรการฝึกอบรม

ขั้นที่ 3 บันทึกพฤติกรรมของนักเรียนในขณะอบรม

ขั้นที่ 4 สะท้อนผล

1. ประชุมคณะผู้ร่วมวิจัยและคณะดำเนินการจัดการอบรม เกี่ยวกับพฤติกรรม
ที่เกิดขึ้นจากการอบรม

2. ประเมินผลการดำเนินงานและพฤติกรรมนักเรียน

11.2 กิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

กิจกรรมร่วมจิตรวมใจ หมายถึง กิจกรรมที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยกำหนดขึ้น เพื่อพัฒนาการ
ดำเนินงานเสริมสร้างวินัย โดยเชิญผู้ปกครองและนักเรียนมาประชุมร่วมกัน ได้รับทราบปัญหา
สร้างความเข้าใจ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและข้อตกลงในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

12. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจให้มีประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง
กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาจะสามารถนำไปปรับปรุงและเลือก
ปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา คือ

12.1 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 29 และหมวด 5
มาตรา 40 ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนในการบริหารจัดการในสถานศึกษานั้น
คณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ดังนี้ (กรมวิชาการ.
2545 : 7)

12.1.1 ให้ความเห็นชอบ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและ
ดำเนินการ

- 1) มีส่วนร่วมในการวางแผน วิเคราะห์การจัดกิจกรรมของสถานศึกษา
- 2) ให้ความเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา
- 3) มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป

12.1.2 ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ

1) ด้านงบประมาณ กรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนในการจัดหางบประมาณ
สนับสนุนการจัดกิจกรรม วัสดุภัณฑ์ เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม

2) เป็นวิทยากรและแนะนำวิทยากร คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทน ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า ซึ่งล้วนแต่มีศักยภาพในตัวเอง ฉะนั้น จึงสามารถเป็นวิทยากรหรือจัดหา วิทยากรภายนอกในกรณีที่ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่กำหนดในกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

3) ให้คำปรึกษาและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมร่วม จิตรวมใจควรกำหนดให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมท้องถิ่นและตระหนักในหน้าที่ในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4) เป็นแหล่งศึกษาและแหล่งข้อมูล กรรมการสถานศึกษาจะต้องมี การ ประสานสัมพันธ์กับแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เป็น โรงงาน สถานประกอบการ แหล่งวิทยากร ต่าง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือในการใช้ในการใช้เป็นแหล่งศึกษาปฏิบัติกิจกรรม และเป็นแหล่งศึกษา ดูงานตามความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกิจกรรม

12.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ มีดังนี้

12.2.1 กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับ คณะกรรมการ กิจกรรมร่วมจิตรวมใจหรือหัวหน้ากิจกรรมร่วมจิตรวมใจกำหนดนโยบายและ แนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และคู่มือการจัด กิจกรรมร่วมจิตรวมใจ
- 2) กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจการวัดผล และการประเมินผลของสถานศึกษา
- 3) ศึกษาข้อมูล แหล่งวิทยากรการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น
- 4) กำหนดและมอบหมายบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ในสถานศึกษา
- 5) นิเทศและติดตาม
- 6) นิเทศและติดตามการจัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินของหัวหน้ากิจกรรม ร่วมจิตรวมใจและอนุมัติให้ความเห็นชอบ
- 7) นิเทศติดตามการดำเนินงานกิจกรรมร่วมจิตรวมใจอย่างต่อเนื่องให้เป็นไป ตามระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาและเป้าหมายของการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.2.2 ส่งเสริมสนับสนุน

- 1) ให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

- 2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) สนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจให้

คำปรึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.2.3 ประเมินและรายงาน

- 1) รับประทานผลการประเมินพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป
- 2) รายงานการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

12.3 บทบาทของหัวหน้ากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

บทบาทของหัวหน้ากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ มีดังนี้

12.3.1 สำรวจข้อมูลความพร้อม ความต้องการ และสภาพปัญหาดำเนินการสำรวจข้อมูลความพร้อม ความต้องการ และสภาพปัญหาของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และผู้เรียนเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของผู้เรียน

12.3.2 จัดประชุมครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ เพื่อร่วมกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการและปัญหาของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและผู้เรียน

12.3.3 จัดทำแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ จัดทำและรวบรวมแผนงาน โครงการ ปฏิทินงานกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ โดยกำหนดเป็นรายภาคเรียน หรือรายปีการศึกษาหรือตามระยะเวลาที่กำหนดและเสนออนุมัติต่อผู้บริหารสถานศึกษา

12.3.4 ให้คำปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ และผู้เรียนมีหน้าที่ให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ดำเนินกิจกรรมร่วมจิตรวมใจอย่างมีประสิทธิภาพ

12.3.5 นิเทศ ติดตาม และประสานการดำเนินงานการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจจากครูที่ปรึกษา กิจกรรม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมและนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจต่อผู้บริหารสถานศึกษา

12.3.6 รวบรวมผลการประเมินการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ จากครูที่ปรึกษา กิจกรรม ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ในการจัดกิจกรรมและนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจต่อผู้บริหารสถานศึกษา

12.4 บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

ครูทุกคนต้องเป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมจิตรวมใจตามคำร้องของผู้เรียนหรือตามที่สถานศึกษามอบหมาย ซึ่งจะต้องมีบทบาท ดังต่อไปนี้

12.4.1 ปฐมนิเทศให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายและวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.4.2 เลือกตั้งคณะกรรมการจัดให้ผู้เรียนเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.4.3 ส่งเสริมการจัดทำแผนงาน/โครงการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็น ในการจัดทำแผนงาน/โครงการและปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างอิสระ

12.4.4 ประสานงานอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรตามความเหมาะสม

12.4.5 ให้คำปรึกษา ดูแล ติดตามการจัดกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความเรียบร้อยและปลอดภัย

12.4.6 ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน ดังนี้

- 1) ต้องดูแลและเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม
- 2) ต้องรายงานเวลาและพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ต้องศึกษา ติดตาม และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.4.7 สรุปและรายงานผลสรุปการจัดกิจกรรมต่อหัวหน้ากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.5 บทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทในกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ดังนี้

12.5.1 เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนด เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ

12.5.2 รับการปฐมนิเทศจากครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ผู้เรียนจะต้องพบครูที่ปรึกษากิจกรรมเข้ารับการปฐมนิเทศ รับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมและดำเนินการจัดกิจกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

12.5.3 ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วยประธาน เลขานุการ ทรัพย์ฤกษ์ นายทะเบียน และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

12.5.4 ประชุมวางแผน จัดทำแผนงาน โครงการ และปฏิทินงาน การดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีการวางแผนในการดำเนินงาน ที่ประชุมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดทำโครงการปฏิทินงานที่กำหนด วัน เวลาไว้ อย่างชัดเจนแล้วนำเสนอต่อครูที่ปรึกษากิจกรรม

12.5.5 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้ เมื่อแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานได้รับอนุมัติจากผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้เขียนจึงจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบของคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้ง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ

12.5.6 ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมสามารถประเมินผล ได้ดังนี้

- 1) ประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- 2) ประเมินตนเองและประเมินเพื่อนร่วมกิจกรรม จากพฤติกรรม คุณภาพของงานและเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ถ้าไม่เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ ต้องปฏิบัติ กิจกรรมเพิ่มเติมตามที่ครูที่ปรึกษากิจกรรมมอบหมาย หรือให้ความเห็นชอบตามที่ผู้เรียนเสนอ

12.5.7 สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมร่วมจิตรวมใจเมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นตามโครงการแล้วคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมจะต้องประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมและนำเสนอครูที่ปรึกษากิจกรรม

12.6 บทบาทของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีบทบาทและชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ ดังนี้

12.6.1 ร่วมมือประสานงานร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ

12.6.2 ส่งเสริมสนับสนุน

- 1) ให้โอกาสผู้เรียนได้ใช้สถานประกอบการเป็นแหล่งเรียนรู้
- 2) เป็นวิทยากรให้ความรู้และประสบการณ์
- 3) ให้การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ในการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจ
- 4) ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกัน แก้ไข

และวินัยของผู้เรียน

- 5) ติดตาม ประเมินผลร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลวินัย

ของผู้เรียน

- 6) บันทึกสรุปวินัยและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

12.7 ขั้นตอนการดำเนินการจัด

12.7.1 ประชุมชี้แจงคณะครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมร่วมจิตรวมใจตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

12.7.2 พิจารณาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

12.7.3 สืบหาข้อมูล

- 1) ความพร้อมของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
- 2) สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
- 3) ร่วมกันวางแผนระหว่างคณะครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลจากข้อ 2) และข้อ 3) มาจัดทำแผน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงาน กิจกรรมร่วมจิต รวมใจ ทุกภาคเรียน และเสนอขออนุมัติ
- 4) ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงาน กิจกรรม ร่วมจิตรวมใจที่กำหนดไว้
- 5) นิเทศติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน สรุป รายงานผล การปฏิบัติงาน

12.8 กิจกรรมนักเรียนต้นแบบ

เป็นกิจกรรมที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายร่วมกันเสนอชื่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมด้านวินัยเป็นต้นแบบที่ดี ตามกรอบการวิจัย 4 ด้าน คือ

ประกอบด้วยพฤติกรรม การแต่งกาย การตรงต่อเวลา การทำความเคารพ และการเข้าแถว ใครได้รับการเสนอชื่อมากที่สุด จะมีการมอบรางวัลและวุฒิบัตรให้เป็นรายเดือน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นต้นแบบที่ดี

หลักการเสนอชื่อนักเรียนต้นแบบ อาศัยหลักการสังเกตพฤติกรรม ดังนี้

1. ไม่ควรให้นักเรียนรู้ว่าถูกสังเกต
2. ตั้งเป้าหมายหรือวางแผนล่วงหน้าว่าจะสังเกตอะไร พฤติกรรมใด และจะสังเกตในสถานการณ์ใด
3. สังเกตหลาย ๆ ครั้งและควรมีผู้ร่วมสังเกตด้วย จะได้ข้อมูลที่ละเอียดกว้างขวาง และถูกต้องยิ่งขึ้น
4. สังเกตพฤติกรรมในหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ สถานการณ์ เพื่อให้ได้พฤติกรรมที่แท้จริง
5. สังเกตนักเรียนเพียงคนเดียวในแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันความผิดพลาด
6. สังเกตและบันทึกเฉพาะข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยไม่เติมความรู้สึกลงส่วนตัวของผู้สังเกตลงไปด้วย

7. บันทึกผลทันทีหลังจากการสังเกต

8. ผู้สังเกตต้องวางตัวเป็นกลางในการสังเกตให้มากที่สุด

ร่องรอยพฤติกรรมของนักเรียน ทำได้ 3 วิธี คือ

1. ฝ้าดู โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนทำเป็นพวกเดียวกันแล้วสังเกตพฤติกรรมไปด้วย

2. ฝ้าดู โดยการไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียน อาจสังเกต อยู่หลังห้องเรียนผู้ถูกสังเกตทำพฤติกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ

3. ลอบดู โดยใช้กระจกทางเดียว ลอบถ่ายรูป ลอบถ่ายวีดิทัศน์ นักเรียนไม่รู้ตัวว่าถูกฝ้าดู จึงไม่ต้องควบคุมพฤติกรรมของตน เป็นตัวตนอย่างแท้จริง ทำให้เห็น พฤติกรรมที่เป็นจริงมากที่สุด

13. ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 เตรียมการสังเกต ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. กำหนดพฤติกรรมหรือร่องรอยพฤติกรรมที่จะสังเกต
3. เลือกวิธีบันทึกและเตรียมแบบบันทึกการสังเกต

ขั้นที่ 2 สังเกตและบันทึกการสังเกต

1. สังเกตตามที่กำหนดไว้ในขั้นเตรียมการแล้วบันทึกผลการสังเกตในแบบบันทึก

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และสรุปผลการสังเกต

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต
2. สรุปผลการสังเกต
3. กิจกรรมคลินิกนักเรียน

เป็นบริการให้คำปรึกษาด้านพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ นักเรียนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับส่วนตัวและสังคมเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขสามารถทำตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

14. หลักการจัดกิจกรรมคลินิกนักเรียน

14.1 ผู้ให้คำปรึกษาควรผ่านการอบรมทางด้าน การให้คำปรึกษา หรือมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการให้คำปรึกษามาบ้างแล้ว

14.2 การให้คำปรึกษาต้องคำนึงถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหลาย ๆ ด้านเพราะ ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนมักเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

14.3 ผู้ให้คำปรึกษาต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และความแตกต่างของ สภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน

14.4 จุดมุ่งหมายสำคัญของการให้คำปรึกษาก็คือ การแก้ไขปัญหาด้านการปรับตัว ให้กับนักเรียน

14.5 การให้คำปรึกษามุ่งให้นักเรียนผู้มาขอรับคำปรึกษา ได้รู้จักตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง และสามารถดำเนินการตามที่เขาได้ตัดสินใจแล้ว

14.6 การให้คำปรึกษา ควรเกิดจากความสมัครใจของนักเรียนเอง ไม่ควรเกิดจากการ บังคับ

15. วิธีการดำเนินการกิจกรรมคลินิกนักเรียน

การให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพทำได้ 2 ประการ ดังนี้

15.1 การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวระหว่างผู้ให้คำปรึกษา กับผู้รับคำปรึกษา ในปัญหาที่ต้องการปกปิดเป็นความลับ เช่น ปัญหาความวิตกกังวล ปัญหาการเงิน เป็นต้น

15.2 การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม เป็นวิธีการให้คำปรึกษาพร้อม ๆ กัน ครั้งละหลาย ๆ คน โดยเลือกนักเรียนที่ประสบปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่เป็นความลับไม่ต้องปิดบัง นักเรียน ที่มารับคำปรึกษาเต็มใจและมีความประสงค์จะเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นและปรึกษากัน การอยู่ในกลุ่ม นักเรียนจะได้รับ โอกาสที่จะระบายอารมณ์ วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น แสวงหา แนวทางเพื่อเป็นการสำรวจความคิดเห็นของตนเองเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ

16. ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมคลินิกนักเรียน

16.1 ขั้นเริ่มให้คำปรึกษา เป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่าง ผู้ให้คำปรึกษาและ ผู้รับบริการ ผู้ให้คำปรึกษาต้องสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเอง มีความจริงใจผู้รับบริการจะ เกิดความไว้วางใจในตัวผู้ให้คำปรึกษา

16.2 ขั้นระบุปัญหา เป็นขั้นที่ผู้ให้คำปรึกษารับฟังสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาระบายความรู้สึก เกี่ยวกับปัญหา ผู้ให้คำปรึกษาตั้งใจรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ วิเคราะห์และพิจารณาสรุป ให้ได้ว่า ปัญหาของผู้รับคำปรึกษาคืออะไรสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาระบายความรู้สึก

16.3 ขั้นระบุวัตถุประสงค์

16.3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไปของการให้คำปรึกษาคือ ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเองทราบขอบเขตความสามารถของตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองพร้อมที่จะรับผิดชอบ และหาทางแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

16.3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะในการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง จะขึ้นกับปัญหาและสภาพของผู้รับคำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาจะตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกันวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้นี้อาจจะชัดเจน เพื่อนำไปประกอบการวางแผนและโครงการแก้ปัญหาต่อไป

16.3.4 ขั้นวางแผนและโครงการ ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา จะต้องวางแผนในการแก้ปัญหาร่วมกัน ภายหลังจากที่ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาทราบแล้วว่าปัญหาที่ประสงค์จะแก้ไขหรือปรับปรุง คือปัญหาอะไร ผู้ให้คำปรึกษาจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาในการวางแผนและโครงการแก้ปัญหานั้น

16.3.5 ขั้นปฏิบัติตามแผนและโครงการ ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสนับสนุนให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษาเพื่อปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

16.3.6 ขั้นประเมินผล เพื่อประเมินผลพฤติกรรมของผู้รับ คำปรึกษาว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่และปรับปรุงแก้ไขหากมีข้อบกพร่องหรืออุปสรรคใด ๆ

16.3.7 ขั้นยุติการให้คำปรึกษา เมื่อผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาเห็นพ้องต้องกันว่าการให้คำปรึกษานั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้รับคำปรึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการให้คำปรึกษานั้นก็สามารถยุติได้

16.3.8 ขั้นติดตามผล เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับคำปรึกษา และเพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป หากเป็นความประสงค์ของผู้รับคำปรึกษา

16.3.9 ขั้นประเมินผลงาน การให้คำปรึกษาของผู้ให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาควรประเมินผลงานของการให้คำปรึกษา เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้ให้คำปรึกษาควรตรวจสอบตนเอง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องหรือจะเพิ่มพูนประสิทธิภาพความรู้ให้แก่ตนเอง เพื่อจะสามารถให้บริการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

16.3.9 คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษา

- 1) เป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป
- 2) เปิดเผยและจริงใจ
- 3) ตั้งใจรับทราบปัญหาของนักเรียนด้วยความเอาใจใส่อย่างแท้จริง
- 4) มีอารมณ์หนักแน่น มั่นคง
- 5) จับประเด็นปัญหาสำคัญได้รวดเร็ว

- 6) เก็บความลับได้เป็นอย่างดี
- 7) มีพื้นฐานความรู้ทางจิตวิทยา
- 8) ควรผ่านการฝึกฝนทักษะในการให้คำปรึกษามาแล้วผู้ให้คำปรึกษาควรร

คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนแต่ละคน และพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ครูสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม สิ่งสำคัญครูควรนำข้อมูลจากบริการสำรวจข้อมูลเป็นรายบุคคล มาเป็นส่วนประกอบในการทำความเข้าใจนักเรียนให้มากที่สุดจนสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาเด็ก ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

17. กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านเป็นวิธีที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเดินทางไปเยี่ยมบ้านนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เป็นที่รวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้ครูทราบสภาพแวดล้อมทางบ้าน โดยพบปะสนทนากับผู้ปกครองทำให้ทราบเจตคติของผู้ปกครองที่มีผลต่อบุคลิกภาพนักเรียน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เจตคติ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับ โรงเรียน ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยให้เข้าใจนักเรียน ได้ลึกซึ้ง เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือ แก้ไขส่งเสริม พัฒนาคบุคลิกภาพนักเรียน ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

17.1 หลักเกณฑ์ในการเยี่ยมบ้าน

17.1.1 ก่อนเยี่ยมบ้าน ต้องศึกษาประวัติส่วนตัวของนักเรียนจากการรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ ให้ดีเสียก่อน และได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองด้วย

17.1.2 การเยี่ยมบ้านถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นหน้าที่ของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยโดยตรง ไปเยี่ยมบ้านด้วยความสมัครใจ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ปกครองได้ดี พยายามสร้างความประทับใจ และทำให้ผู้ปกครองต้องการให้มาเยี่ยมอีก

17.1.3 การเยี่ยมบ้าน เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพภายในบ้าน ฐานะและเศรษฐกิจของครอบครัว ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ความสนใจของครอบครัวรวมทั้งสภาพแวดล้อมรอบๆบ้านเพื่อนบ้าน

17.1.4 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาต้องมีกลวิธีสัมภาษณ์ ฉลาดป้อนคำถาม รับฟังอย่างตั้งใจ มีไหวพริบ ไม่ควรเริ่มต้นการสนทนาด้วยปัญหาของนักเรียน ต้องเริ่มชมเชยความดีงามของนักเรียนก่อนการตำหนิหรือวิจารณ์นักเรียนทางลบ ต้องใช้คำพูดให้น่าฟังเป็นลักษณะ “ดีเพื่อก่อ”

17.1.5 หลังจากการเยี่ยมบ้าน ต้องกลับมาจดบันทึกทุกครั้ง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องเมื่อสงสัยจะได้กลับมาอ่านได้

17.16 กิจกรรมครูประจำหมู่บ้าน

ครูประจำหมู่บ้าน เป็นวิธีที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเดินทางไปพบปะกับกรรมการสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้านของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้ครูทราบ
 สภาพแวดล้อมที่บ้าน โดยพบปะสนทนากับกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้าน ทำให้
 ทราบเจตคติของกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้านที่มีผลต่อบุคลิกภาพนักเรียนได้
 แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เจตคติ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน
 ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยให้เข้าใจนักเรียนได้ลึกซึ้งซึ่งเป็นประโยชน์ในการ
 ช่วยเหลือ แก้ไขส่งเสริม พัฒนาบุคลิกภาพนักเรียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

หลักเกณฑ์ในการพบกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

1. ก่อนพบกรรมการสถานศึกษา ต้องศึกษาประวัติส่วนตัวของนักเรียนจากการรวบรวม
 ข้อมูลอื่น ๆ ให้ดีเสียก่อน และได้รับความยินยอมจากกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานประจำ
 หมู่บ้านด้วย
2. การพบกรรมการสถานศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นหน้าที่ของกลุ่ม
 ผู้ร่วมวิจัยโดยตรง ไปพบกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้านด้วยความสมัครใจ
 สามารถปรับตัวเข้ากับกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้านได้ดี พยายามสร้างความ
 ประทับใจ และทำให้กรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานประจำหมู่บ้านต้องการให้มาพบอีก
3. การพบกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพภายในบ้าน ฐานะ
 และเศรษฐกิจของครอบครัว ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ความสนใจของครอบครัว
 รวมทั้งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ บ้านเพื่อนบ้าน
4. หลังจากการพบกรรมการสถานศึกษา ต้องกลับมาจดบันทึกทุกครั้ง เพื่อจะได้ข้อมูล
 ที่ถูกต้องเมื่อสงสัยจะได้กลับมาอ่านได้

บริบทโรงเรียนบ้านฝื่อ

โรงเรียนบ้านฝื่อ ตำบลบ้านฝื่อ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย สำนักงานเขตพื้นที่
 ที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
 ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน

โรงเรียนบ้านฝื่อ ตั้งอยู่ที่บ้านฝื่อ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านฝื่อ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัด
 หนองคาย เป็นโรงเรียนขนาดกลาง เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับ

ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันมีนักเรียน ทั้งหมด 547 คน มีบุคลากรทั้งสิ้น 38 คน แยกเป็นข้าราชการครู จำนวน 30 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน ครูธุรการ 1 คน ครูพี่เลี้ยงเด็กพิเศษ 1 คน นักศึกษาฝึกสอน 3 คน และลูกจ้างประจำ 2 คน

สภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียน ที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ยังขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียน มาโรงเรียนสายไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติและไม่ทันเวลาเข้าห้องเรียน สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนน้อย ไม่ให้ความเคารพครู อาจารย์และบุคคลที่ควรให้การเคารพ ไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความเอาใจใส่ในการดูแลรักษาความสะอาดร่างกายของตนเองและความสะอาดบริเวณ โรงเรียนและห้องเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ สภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพโดยรวมของโรงเรียน ซึ่งไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ที่โรงเรียนกำหนด สมควรได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพโดยเร็ว

ผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนบ้านฝื่อ มีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสมากกว่าอุปสรรค กล่าวคือ ด้าน โอกาส รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นนอกจากนี้สภาพของชุมชนบ้านฝื่อ ยังเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีเศรษฐกิจอยู่ในระดับค่อนข้างยากจนทำให้ไม่สามารถสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลาน ได้อย่างเต็มที่

สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคสำคัญคือ ขาดแคลนเทคโนโลยี ที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษา ในส่วนของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน พบว่าโรงเรียนมีจุดแข็งมากกว่าจุดอ่อนกล่าวคือด้านโครงสร้างและนโยบายโรงเรียนมีโครงสร้าง การบริหารงานที่ชัดเจน นโยบายกำหนดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในด้านบุคลากร โรงเรียนบ้านฝื่อ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ สามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพได้อย่างมีคุณภาพ ด้านผลผลิตและการบริการ โรงเรียนสามารถจัดบริการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สำหรับสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อนมากที่สุดคือด้านวัสดุ อุปกรณ์ เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดกลาง จึงได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย ทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างเต็มที่

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนบ้านฝื่อ เมื่อนำมาประเมินสถานภาพของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนบ้านฝื่อมีสภาพแวดล้อม

ภายนอกที่เป็นโอกาสมากกว่า อุปสรรค และมีสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งมากกว่าจุดอ่อน สถานภาพของโรงเรียนอยู่ในตำแหน่งเอื้อและแข็งหรือ ดาวรุ่ง (Stars) กลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของโรงเรียนจึงเป็นกลยุทธ์สร้างความเติบโตจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ดังนี้

2. กลยุทธ์โรงเรียนบ้านผือ

กลยุทธ์ที่ 1 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ปลูกจิตสำนึกความเป็นไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. ปลูกฝังผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีสุนทรียภาพทางด้านดนตรีกีฬาและนันทนาการ ค่ายคุณธรรม โดยเน้นกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และค่ายคุณธรรม
2. จัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงสู่การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และสู่วัฒนธรรมองค์กร

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ให้
2. มีการบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารกิจการ โรงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหาร

1. ส่งเสริมชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน โดยยึดชุมชนเป็นสำคัญ

2. โรงเรียนมีการบริหารงานโดยมีแผนงานและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพิ่มประสิทธิภาพการประกันคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้

1. โรงเรียนมีสื่อสารสนเทศที่สามารถบริการให้ครู นักเรียน ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานใกล้เคียงได้ใช้ติดต่อกัน ใช้ศึกษาหาความรู้ และจัดทำข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาอังกฤษเพื่อการพึ่งพาตนเองและการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ

กลยุทธ์ที่ 5 การประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษา

1. ให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาครบทุกคนจนจบการศึกษาภาคบังคับ

เป็นอย่างต่ำ เพิ่มอัตราการเข้าเรียนในทุกระดับ ทั้งเด็กทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ลดอัตราการออกกลางคัน ให้บริการการพัฒนาและฟื้นฟูเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ ได้เรียนร่วม

3. ภารกิจของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านผือ มีภารกิจหลักในการบริหารจัดการการศึกษา ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนบริหารจัดการ ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2550
ข้อ 1 (1) (2) (3) (4) ดังนี้

3.1.1 การบริหารงานวิชาการ

3.1.2 การบริหารงานงบประมาณ

3.1.3 การบริหารงานบุคคล

3.1.4 การบริหารงานทั่วไป

3.2 ด้านการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านผือ มีภารกิจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ดังนี้

3.2.1 ดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้แก่เด็กในเขตบริการที่มีอายุ 4 – 6 ปี ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยศึกษา พ.ศ. 2546

3.2.2 ดำเนินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ให้แก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

3.2.3 พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพที่เหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษา มุ่งเน้นให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีทักษะในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีพื้นฐานในวิชาชีพที่สนใจ

3.2.4 ดำเนินงานตามแผนงานขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษา ผลผลิตผู้จบการศึกษภาคบังคับ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง พัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ความหมายและตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1 คุณลักษณะ : รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ความหมาย รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกด้วยกาย วาจาและใจ

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

4.1.1 มีความจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

4.1.2 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมศาสนา

4.2 คุณลักษณะ : ซื่อสัตย์สุจริต

ความหมาย ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกด้วยกาย

วาจาและใจ

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ ซื่อสัตย์สุจริต

4.2.1 ไม่นำสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน

4.2.2 ไม่พูดเท็จทั้งต่อหน้าและลับหลัง

4.3 คุณลักษณะ : มีวินัย

ความหมาย มีวินัย หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง และผู้อยู่ใน ความดูแลตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถด้วยความสุกพัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่ง

หมายในเวลาที่กำหนด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น รวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ มีวินัย

4.3.1 มีความพยายามปฏิบัติภารกิจ หน้าที่การงาน การศึกษา หรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

4.3.2 ตรงต่อเวลา

4.3.3 ทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพของงาน

4.3.4 ดูแลรักษาสาธารณสมบัติ

4.4 คุณลักษณะ : ใฝ่เรียนรู้

ความหมาย ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความใฝ่เรียนใฝ่รู้

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ ใฝ่เรียนรู้

4.4.1 มีการซักถามปัญหาในและนอกบทเรียนสม่ำเสมอ

4.4.2 รู้จักใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและนอกโรงเรียนประกอบการเรียนรู้

4.5 คุณลักษณะ : อยู่อย่างพอเพียง

ความหมาย อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึง การประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้ประหยัดเวลา ทรัพย์ และแรงงาน ทั้งของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนวางแผน

ออมเพื่ออนาคต

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ อยู่อย่างพอเพียง

4.5.1 เลือกใช้สิ่งของที่เหมาะสมกับสถานภาพของตนเองและการใช้งาน

4.5.2 ใช้น้ำ ใช้ไฟ อย่างระมัดระวัง และเฉพาะส่วนที่จำเป็น

4.6 คุณลักษณะ : มุ่งมั่นในการทำงาน

ความหมาย มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง ความสามารถทางร่างกาย

ความคิด จิตใจ ที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ มุ่งมั่นในการทำงาน

4.6.1 มีความเข้มแข็ง พยายามเอาชนะปัญหาอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ

4.6.2 มีจิตใจหนักแน่น สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็น

ปกติเมื่อพบกับปัญหาหรือสิ่งยั่วยุต่าง ๆ

4.7 คุณลักษณะ : รักความเป็นไทย

ความหมาย รักความเป็นไทย หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการปฏิบัติตนทั้งกาย ใจ และความคิดที่คำนึงถึงความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ รักความเป็นไทย

4.7.1 ใช้สิ่งของที่ผลิตในประเทศ

4.7.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม – ประเพณีไทยและแต่งกาย

แบบไทย

4.7.3 ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง

4.8 คุณลักษณะ : มีจิตสาธารณะ

ความหมาย มีจิตสาธารณะ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงการใช้วาจา ใจ และกาย ต่อบุคคลอื่น ด้วยความเมตตา ให้ความช่วยเหลือ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะ มีจิตสาธารณะ

4.8.1 ร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ เช่น วัด, โบราณสถาน

4.8.2 อาสาปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์

เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.8.3 เกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้

1) เกณฑ์ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ

ดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 80 – 100 ของจำนวนครั้งของการประเมินทั้งหมด

ดี หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 65 – 79 ของจำนวนครั้งของการประเมินทั้งหมด

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละ 50 – 64 ของจำนวนครั้งของการประเมินทั้งหมด

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ ร้อยละต่ำ 50 ของจำนวนครั้งของการประเมินทั้งหมด

2) เกณฑ์การตัดสินการผ่านแต่ละตัวบ่งชี้

ผู้เรียนต้องมีพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ที่อยู่ในระดับผ่านขึ้นไป ถือว่าผ่านแต่ละตัวบ่งชี้

5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขอบข่ายการจัดกิจกรรม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาได้ให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามความถนัดและความสนใจให้เต็มศักยภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา มีการดำเนินการอย่างมีเป้าหมายชัดเจน มีรูปแบบ และวิธีการที่ครูที่ปรึกษากิจกรรมและผู้เรียนร่วมกันกำหนด ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด จึงจะผ่านเกณฑ์การประเมินระดับชั้น

5.1 ลักษณะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

5.1.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งครูทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

5.1.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม ได้แก่ โครงการ กิจกรรมตามความสนใจชุมนุมวิชาการ กิจกรรมพัฒนานิสัยรักการอ่าน การคิด วิเคราะห์ และเขียน กิจกรรมสาธารณประโยชน์ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

5.1.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

5.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

5.2.1 ผู้รับผิดชอบกิจกรรมประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง

5.2.2 ผู้รับผิดชอบกิจกรรมตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่

5.2.3 ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม มีผลงานชิ้นงานหรือหลักฐานประกอบและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการร่วม

กิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผล การร่วมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่าน กิจกรรม

5.3 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเลื่อนชั้น/จบหลักสูตร

เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดปีการศึกษาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนชั้น โดยมีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้

5.3.1 คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งรวบรวมผลการประเมินแต่ละกิจกรรมมา ตัดสินตามเกณฑ์การตัดสินการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และรายงานผลต่อผู้ปกครอง

5.3.2 คณะกรรมการสรุปผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้คณะกรรมการ บริหารหลักสูตรและวิชาการเพื่อพิจารณาเห็นชอบ

5.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสินอนุมัติผลการประเมินรายภาค

5.3.4 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ รวบรวมผลการประเมินรายภาค ตัดสินผลการเลื่อนชั้น/จบหลักสูตร เสนอผู้บริหารอนุมัติ

5.4 เกณฑ์ตัดสินผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5.4.1 เกณฑ์การตัดสินรายกิจกรรมพิจารณาจาก

- 1) เข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมด
- 2) ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
- 3) ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมและผ่านจุดประสงค์สำคัญของแต่ละกิจกรรม

กำหนดทุกข้อ

5.4.2 ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์ ข้อ 5.4 ถือว่าผ่านรายกิจกรรม

5.4.3 เกณฑ์การตัดสินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนต้องได้รับผลการประเมินผ่าน ทั้งกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียนทุกกิจกรรมและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ถือว่า ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5.4.4 เกณฑ์การผ่านเลื่อนชั้น/จบหลักสูตร ผู้เรียนต้องได้รับผลการประเมิน ผ่านทุกกิจกรรมรายภาค

5.5 แนวทางการซ่อมเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5.5.1 กรณีไม่ผ่านเนื่องจากเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบ คณะกรรมการพัฒนา และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนไปปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด ภายใต้การควบคุมดูแลของที่ปรึกษากิจกรรมนั้น ๆ จนกว่าผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้ อาจารย์

ประจำกิจกรรม สรุปรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อตัดสินผลการผ่านกิจกรรมรายภาค

5.5.2 กรณีไม่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมให้คณะกรรมการมอบหมายภาระงานที่ ผู้เรียนไม่ผ่านไปปฏิบัติภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม จนกว่าผู้เรียนจะปฏิบัติตามภาระงานนั้น ได้ ให้ที่ปรึกษาสรุปผลการปฏิบัติส่งให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประเมินการซ่อมเสริม เพื่อตัดสินผลการผ่านกิจกรรมเป็นรายภาค

5.5.3 คณะกรรมการสรุปผลการประเมินทั้งกรณีใน ข้อ 5.1 และ ข้อ 5.2 ส่งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เห็นชอบและเสนอผู้บริหารอนุมัติต่อไป

6. กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและแนวปฏิบัติของนักเรียนโรงเรียนบ้านผือ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

6.1 หมวด ก การแต่งกาย

6.1.1 นักเรียนชาย

- 1) ผม ตัดผมทรงสั้น โดยตัดด้านข้างและด้านหลังให้สั้นเกรียนชิดผิวหนังเปิดสูง โดยให้ข้างบนยาวได้ไม่เกิน 4 เซนติเมตร และห้ามไว้หวดเครา
- 2) เสื้อ เสื้อเชิ้ต คอตั้ง ตัดด้วยผ้าขาวเกลี้ยงไม่มีลวดลาย ไม่บางจนเกินไป ผ่าอกตลอด มีسابอกเสื้อ ใช้กระดุมสีขาวเกลี้ยงเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร ไม่มีจีบหลัง แขนสั้นเพียงข้อศอกมีกระเป๋าดัดแนวมนด้านซ้าย 1 กระเป๋า ปักอักษรย่อ ผอ. และเหนืออักษรย่อ ขึ้นไป 1 เซนติเมตร ให้ปักรหัสนักเรียนที่หน้าอกด้านขวาด้วยไหมสีน้ำเงิน ขนาดตัวอักษร 1.5 เซนติเมตร เหนือกระเป๋าดัดหน้าอกด้านซ้ายให้ปักชื่อ-สกุล
- 3) กางเกง กางเกงขาสั้นสีทึบ ขาสั้นเหนือเข่า (กลางลูกสะบ้า) ประมาณ 5-10 เซนติเมตร ด้านหน้ามี 4 จีบ มีกระเป๋าดัดตรงแนวตะเข็บข้างละ 1 กระเป๋า ไม่มีกระเป๋าดัดหลังมีหูสำหรับร้อยเข็มขัด
- 4) เข็มขัด ใช้เข็มขัดหนังสีน้ำตาล กว้าง 3-4 เซนติเมตร หัวเข็มขัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทำจากทองเหลือง หรืออาจใช้เข็มขัดลูกเสื้อก็ได้
- 5) รองเท้า ใช้รองเท้าหุ้มผ้าใบหรือหนังสีน้ำตาล กว้าง 3-4 เซนติเมตร มีรูสำหรับผูกเชือก เชือกผูกรองเท้าต้องเป็นสีเดียวกับกับรองเท้า ผูกหรือจัดเชือกรองเท้าให้เรียบร้อย
- 6) ถุงเท้า ถุงเท้าสีน้ำตาล ไม่เข้มหรือจางเกินไป เป็นถุงเท้าสั้นไม่มีลวดลาย ส่วนกิจกรรมลูกเสือใช้ถุงยาวสีทึบ

6.1.2 นักเรียนหญิง

- 1) ผม ให้ไว้ผมทรงสั้นความยาวไม่เกินต้นคอ ห้ามตัดหรือซอยแบบต่าง ๆ ห้ามใช้กับหรือ โบว์สีต่าง ๆ ถ้าต้องการใช้ให้ใช้ได้เฉพาะสีดำ หรือน้ำตาลเท่านั้น
- 2) เสื้อ เสื้อแขนสั้นสีขาวย แขนตุ๊กตา คอปกกลมทรงกลาตี เป็นผ้าขาวเกลี้ยง ไม่มีลวดลายไม่บางจนเกินไป มีกระเป๋าทึ่มุมล่างด้านซ้าย 1 กระเป๋า หน้าอกด้านขวามือปักอักษรย่อโรงเรียน ผอ. เหนือขึ้นไป 1 เซนติเมตร ให้ปักรหัสประจำตัวนักเรียน ขนาดสูง 1.5 เซนติเมตร ส่วนหน้าอกด้านซ้ายปักชื่อ-สกุล
- 3) กระโปรง กระโปรงสีน้ำเงินเกลี้ยง ไม่มีลวดลายมีจีบหน้า และหลัง ด้านละ 6 จีบ ยาวคลุมเข่า
- 4) รองเท้า รองเท้าหนังสีดำหุ้มส้นปลายมน มีสายรัดสีเดียวกับรองเท้า ไม่มีลวดลาย ส้นสูงไม่เกิน 3 เซนติเมตร (ในวันเรียนพลศึกษาให้ใช้รองเท้าผ้าใบสีขาว)
- 5) ถุงเท้า ให้ใช้ถุงเท้าสีขาว ไม่มีลวดลาย พับลงพองาม

6.1.3 กิจกรรมการเรียนอื่น ๆ

กิจกรรมการเรียนวิชาสุศึกษาและพลศึกษา

นักเรียนชายและหญิง ใช้ชุดเรียนเหมือนกัน ดังนี้

- 1) เสื้อใช้เสื้อกาว สีฟ้า มีปก คอโปโล ไหล่สโลบ มีกระดุม 2 เม็ด มีกระเป๋าน้ำอกซ้ายพร้อมปักตราสัญลักษณ์โรงเรียน
- 2) หน้าอกขวาปักชื่อ-สกุลนักเรียน
- 3) กางเกง ใช้กางเกงวอร์มสีดำเท่านั้น ไม่มีลวดลาย
- 4) รองเท้า ใช้รองเท้าผ้าใบสีขาว ถุงเท้าสีขาวไม่มีลวดลาย (ชายอนุ โลมให้ใช้รองเท้าสีน้ำตาลผ้าใบได้ ถุงเท้าต้องเป็นสีเดียวกันกับรองเท้า)

6.2 หมวด ข ความประพฤติและแนวปฏิบัติของนักเรียน

6.2.1 ข้อบังคับทั่วไป

- 1) นักเรียนต้องทำความเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำชี้แจงของครู-อาจารย์ ไม่แสดงกริยามารยาทหรือกล่าววาจาไม่สุภาพกับครู-อาจารย์
- 2) นักเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด
- 3) นักเรียนต้องรู้จักและเข้าใจหน้าที่ของนักเรียน ปฏิบัติตนให้เป็นที่เหมาะสมกับนักเรียนต้องเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
- 4) นักเรียนต้องรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน
- 5) นักเรียนต้องรักษาสมบัติของโรงเรียน ไม่ทำลายทรัพย์สินของราชการ

- 6) นักเรียนต้องไม่ก้าวท่ายการบริหารงานของโรงเรียน
- 7) ห้ามนักเรียนใช้เครื่องประดับใด ๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นนาฬิกาและแว่นสายตา

เท่านั้น

8) นักเรียนต้องไม่ชี้แนะหรือชักน่านักเรียนคนอื่น ๆ ไปในทางที่ผิดต่อระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน

9) นักเรียนต้องไม่ขีดเขียน ตีโปสเตอร์หรือติดประกาศที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงของโรงเรียนในที่สาธารณะหรือในโรงเรียน

10) นักเรียนต้องไม่รวมกลุ่มหรือชุมนุมที่ต่อต้านก่อความไม่สงบขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน

11) นักเรียนไม่เล่นการพนันทุกชนิดทั้งในและนอกโรงเรียน

12) ห้ามนักเรียนเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด เช่น สุรา บุหรี่ หรือของมีเมาทุกชนิดทั้งในและนอกโรงเรียน

13) ห้ามนักเรียนนำหรือพกหรือใช้อาวุธทุกชนิด เข้ามาโรงเรียนเด็ดขาด

14) ห้ามนักเรียนพกพาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์เอกสารหรือ ภาพลามก อนาจารทั้งในและนอกโรงเรียน

15) ห้ามนักเรียนเที่ยวในสถานเริงรมย์ทุกประเภท และห้ามขึ้นราวางเดินรำ

16) ห้ามนักเรียนก่อการทะเลาะวิวาทหรือประทุพิตินเป็นอันธพาล

17) ห้ามนักเรียนประทุพิตินในลักษณะที่ส่งไปทางผู้สาว

18) ห้ามนักเรียนลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นและของโรงเรียน

19) ห้ามนักเรียนหญิงเข้าประกวดเทพี หรือนางงามทุกประเภท

20) นักเรียนต้องรักษาทรัพย์สินของตนเอง หากสูญหายโรงเรียนจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น

6.2.2 การทำความเคารพ

1) แสดงความเคารพต่อครูทุกท่านในโรงเรียนด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2) เมื่อครูเดินผ่านหรือเดินสวนทางกับนักเรียน ให้ทำความเคารพด้วยการยืนตรงแล้วยกมือไหว้ทั้งชายและหญิง

3) ถ้าอยู่ในเครื่องแบบลูกเสือ-เนตรนารี ให้ทำความเคารพตามระเบียบ

4) เมื่อครูเข้าห้องเรียน หัวหน้าบอก “นักเรียนทำความเคารพ” นักเรียนทุกคนยืนขึ้นไหว้พร้อมกันพร้อมทั้งกล่าวคำว่า “สวัสดิ์ครับ/ค่ะ คุณครู” พร้อมกัน เมื่อหมดเวลาครูออกจากห้อง หัวหน้าบอก “นักเรียนทำความเคารพ” นักเรียนทุกคนยืนขึ้นไหว้พร้อม

กันพร้อมกับกล่าวคำว่า “ขอบคุณครับ/ค่ะ คุณครู”

5) เมื่อครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นถามหรือพูดด้วยให้นักเรียนยืนตรงให้เรียบร้อยแล้วตอบ

6) เมื่อนักเรียนเข้าพบครูในห้องหรือนอกห้องเรียน ให้ยืนหรือนั่งแล้วแต่ความเหมาะสมแล้วยกมือไหว้ทุกครั้ง

7) เมื่อแขกทางราชการมาเยี่ยมหรือมาพบปะให้ทำความเคารพเหมือนครู

6.2.3 การใช้ยานพาหนะและที่จอด

1) อนุญาตให้นักเรียนนำพาหนะที่เป็นจักรยานเท่านั้นมาใช้ในโรงเรียน

2) ให้นักเรียนจอดรถจักรยานไว้ที่จอดรถที่ทางโรงเรียนกำหนดให้เท่านั้น

3) ใส่หรือล็อกกุญแจให้มั่นคงทุกครั้ง

4) ห้ามนักเรียนไปนั่งเล่นในที่จอดรถ หรือขี่รถเล่นในโรงเรียนเด็ดขาด

5) ไม่นำรถของผู้อื่นไปขี่โดยไม่ได้รับอนุญาต

6) ห้ามนั่งหรือจับขี่รถของครูหรือนุคคลอื่น ๆ โคดเด็ดขาด

7) ไม่ทำความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น เช่น ปล่อยลมรถ ลักขโมยชิ้นส่วนของ

รถผู้อื่น

6.2.4 การรับประทานอาหาร

1) ให้นักเรียนรับประทานอาหารเช้าในช่วงพักกลางวัน เวลา 12.00 -13.00 น. ที่โรงอาหารที่ทางโรงเรียนจัดไว้เท่านั้น (ห้ามนำไปรับประทานที่อื่น โคดเด็ดขาด) มีมารยาทที่ดีในการรับประทาน

2) เมื่อรับประทานอาหารเสร็จให้นำภาชนะนำส่งคืนแม่ครัว/แม่ค้า

3) ห้ามรับประทานอาหารหรือของขบเคี้ยวทุกชนิดในห้องเรียนและ

ขณะครูสอน

4) ห้ามเดินรับประทานหรือของขบเคี้ยว

6.2.5 การมาและกลับจากโรงเรียน

1) นักเรียนต้องมาโรงเรียนก่อนเวลา 08.00 น. และต้องทำความเคารพสถานที่ก่อนเข้าในโรงเรียน เมื่อถึงแล้วให้รีบทำความสะอาดบริเวณที่รับผิดชอบและทำหน้าที่เวรประจำวันให้เรียบร้อยเตรียมตัวให้พร้อม เวลา 08.30 น. สัญญาณออกครั้งที่ 1 ให้นักเรียนมาเข้าแถวบริเวณหน้าเสาธง อีก 5 นาที ต่อมาสัญญาณออกครั้งที่ 2 นักเรียนเริ่มทำกิจกรรมหน้าเสาธงตามลำดับ คือ

- 1.1) ตัวแทนนักเรียนชาย-หญิง เชิญธงชาติ
- 1.2) ดนเสียงนำขึ้นเพลงชาติ นักเรียนทุกคนร้องตาม
- 1.3) สวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย
- 1.4) กล่าวคำแม่เมตตา
- 1.5) กล่าวคำปฏิญาณตนของนักเรียนและสงบนิ่ง 1 นาที
- 1.6) รับฟังโอวาทจากครูเวรประจำวันหรือผู้อำนวยการ โรงเรียน
- 1.7) รับทราบประกาศ ข่าวสารต่าง ๆ ที่สำคัญประจำวัน
- 1.8) เฉพาะวันพุธของทุกสัปดาห์จะมีการตรวจสุขภาพและการแต่งกาย
- 1.9) เวลา 08.45 น. แยกย้ายเข้าห้องเรียน
- 1.10) นักเรียนจะกลับบ้านได้ต้องเลิกเรียนเวลา 16.00 น. ยกเว้นบาง

วันที่ได้รับอนุญาตให้กลับก่อนเวลา เช่น ครูประชุม หรือไปราชการทั้ง โรงเรียน เป็นต้น ก่อนออกจากโรงเรียนทำความเคารพด้วยการไหว้แล้วจึงเดินทางกลับ

1.11) การมาสาย คือมาไม่ทันร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง ติดต่อกัน 3 ครั้ง ในหนึ่งสัปดาห์หรือเกิน 12 ครั้งในหนึ่งเดือน นักเรียนต้องได้รับการตักเตือนจากครูเวรพร้อมลงชื่อในสมุดบันทึกการมาสาย และเชิญผู้ปกครองมารับทราบและทำทัณฑ์บน

6.2.6 การลาและการขาด

1) เมื่อนักเรียนมีเหตุจำเป็นไม่สามารถมาโรงเรียนได้ ให้ยื่นใบลาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาโดยให้ระบุเหตุผลการลาให้ชัดเจน เช่น ลากิจ ลาป่วย เป็นต้น ใช้แบบฟอร์มใบลาที่กำหนดและผู้ปกครองลงชื่อรับรองทุกครั้งจึงจะสมบูรณ์

2) ระยะเวลาของการลาแต่ละครั้งอนุญาตให้ลากิจได้ไม่เกิน 3 วัน และลาป่วยได้ไม่เกิน 7 วัน หากเจ็บป่วยร้ายแรงจำเป็นต้องลาเกิน 7 วัน ให้นำใบรับรองแพทย์มาเป็นหลักฐานด้วย

3) ขาดเรียนเกิน 7 วัน ต้องให้ผู้ปกครองมาพบครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เพื่อแจ้งสาเหตุ ถ้าไม่มาแจ้งอาจพ้นจากสภาพการเป็นนักเรียน

6.2.7 การขออนุญาตออกนอกบริเวณ โรงเรียน

1) การขออนอกนอกบริเวณ โรงเรียนต้องขอแบบฟอร์มและส่งที่ฝ่ายปกครอง ฝ่ายปกครองลงบันทึกและให้บัตรอนุญาต (บัตรหมายเลข) แล้วนักเรียนนำไปแสดงต่อครูเวรประจำวัน

2) ก่อนออกจาก โรงเรียนและเมื่อกลับเข้ามาให้แสดงบัตรแล้วนำส่งฝ่ายปกครองโรงเรียนอนุญาตนักเรียนออกจากบริเวณโรงเรียนได้ในเวลาพักรับประทานอาหารเท่านั้น

6.2.8 การใช้ห้องน้ำ-ห้องส้วม

- 1) ห้องน้ำ-ห้องส้วมโรงเรียนมี 3 หลัง จำนวน 10 ที่ และที่ปีสสาวะ 1 ที่
การใช้ห้องน้ำ-ห้องส้วม ให้นักเรียนใช้ตามสัญลักษณ์ที่หน้าประตู (รูปผู้ชาย-รูปผู้หญิง)
- 2) นักเรียนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด ห้ามไม่ให้ขีดเขียน ข้อความใด ๆ
ลงบนฝาผนังหรือพื้น
- 3) ไม่ใช้ห้องน้ำ-ห้องส้วมเป็นที่หลบ มั่วสุมกระทำผิดวินัยของโรงเรียน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีผู้รู้กล่าวถึงความหมาย เป้าหมายของการวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา ประเภทของการวิจัยปฏิบัติการ กรอบแสดงลักษณะ กระบวนการวิจัย ขั้นตอนและสรุปหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้ดังนี้

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล (2543 : 185) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นวงจรซ้ำที่เรียกว่าเกลียวการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กระบวนการวิจัยจะมีลักษณะ ยืดหยุ่นและเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนในระหว่างดำเนินการ ขั้นตอนต่างๆของการวิจัยจึงอาจไม่ เรียงลำดับแบบขั้นบันได บางครั้งอาจเหลื่อมกันและบ่อยครั้งที่แผนการที่วางไว้อาจใช้ไม่ได้เลยแต่ ก็ไม่ใช่ความล้มเหลว แต่ถือว่าการได้ปฏิบัติจริงจะก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าในการพัฒนางาน ในครั้งต่อไป

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 15) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเพื่อนำผลมาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ประวิต เอราวรรณ์ (2545 : 5) การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้า ร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญ อยู่และให้ได้แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งถ้ากล่าวในบริบทของโรงเรียนก็คือ การวิจัยที่เกิดขึ้น โรงเรียนและชั้นเรียน โดยที่ครู พยายามปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองจากการสะท้อนตนเองการหาข้อสรุปเพื่อ แก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่รวมทั้งการใช้ความเข้าใจและมโนทัศน์ของตนเองมากกว่าของผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ความสามารถหรือ ความคุมสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ด้วยตนเอง

ประไพศิลป์ ศรีณรงค์ฤทธิ์ (2552 : 45) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาวิธีการพัฒนาแผนปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นให้ดีขึ้น ปฏิบัติตามแผน สังเกต การปฏิบัติ การสะท้อนผลที่ได้ดำเนินการปฏิบัติ พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนวงจรพัฒนาสำเร็จตามที่ต้องการ

ทรงศักดิ์ สารรัตน์ (2553 : 33) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง โดยผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้วิเคราะห์ วิจัย และสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผล หรือสรุปผลที่ได้จากการวิจัยให้ได้เป็นรูปแบบหรือแนวทางในการนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน

นพดล วิทยาสุข (2553 : 63) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การแสวงหาความรู้ใหม่ ด้วยวิธีการสืบค้น พัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นจากสถานการณ์จริงอย่างมีระบบในชั้นเรียน โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลสิ่งที่ได้พบ

พัชรินทร์ จันทรดาประดิษฐ์ (2553 : 49) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและวิเคราะห์ วิจัยผลผลการปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล การปฏิบัติการดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้อบรมที่แก้ไขได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ รูปแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบส่ง สะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ทางสังคม เพื่อต้องการที่จะพัฒนาหา ลักษณะที่ชอบธรรมและความชอบด้วยเหตุผลของวิธีการปฏิบัติงาน และให้ได้แนวทางการปฏิบัติ หรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

2. เป้าหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา

เป้าหมายทั่วไปของการวิจัยปฏิบัติการ คือ เพื่อแก้ปัญหา (To Solve Problem) และเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพ (To Improve Professional Practice)

ในส่วนของ การปรับปรุงการปฏิบัติงานนั้น คาร์ และเคมมิส (Carr and Kemmis. 1998 : 145 ; อ้างอิงมาจาก ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 22) กล่าวว่าที่ 3 ประเด็น คือ

2.1 ปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2.2 ปรับปรุงความเข้าใจในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน

2.3 ปรับปรุงสภาพการณ์แวดล้อมของการปฏิบัติงาน

การปรับปรุงการปฏิบัติงาน เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติที่ต้องการพัฒนาการปฏิบัติงานที่ผู้ปฏิบัติกำลังทำอยู่ให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เช่น การหาวิธีสอนที่สามารถสร้างความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ได้ดี การพัฒนาวิธีการประชุมโรงเรียนให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการยังเป็นกระบวนการที่นักวิจัยจะมีโอกาสทำความเข้าใจในการปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง มีเหตุผล และมีความละเอียดรอบคอบในขณะที่ปฏิบัติงาน รวมทั้งยังเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์แวดล้อมการปฏิบัติงาน เช่น วัฒนธรรมองค์กร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน บรรยากาศการทำงาน เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้ก็คือ การปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอนั่นเอง

เป้าหมายทั่วไปของการวิจัยปฏิบัติการ เมื่อนำมาใช้วิเคราะห์การจัดการศึกษาระดับโรงเรียนและระดับชั้นเรียนแล้ว จำแนกออกเป็นเป้าหมายอย่างย่อได้ 5 ประการ (ประวิต เอราวรณณ์. 2545 : 22-23) คือ

1. เป็นแนวทางระบุหรือจำแนกปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้แก้ไขปรับปรุงสภาพการณ์การปฏิบัติงานใน โรงเรียนหรือชั้นเรียน
2. เป็นแนวทางให้ครูพัฒนาตนเองและส่งเสริมให้ครูมีโอกาสรับรู้และพัฒนาทักษะวิธีการใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพ และเป็นการเพิ่มพูนความสามารถในการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน และการตระหนักในบทบาทหน้าที่ตนเองมากขึ้น
3. เป็นช่องทางสำหรับทางการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน
4. เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกันระหว่างครูผู้ปฏิบัติงานและนักวิจัย รวมทั้งจุดช่องว่างที่เป็นจุดอ่อนของการวิจัยการศึกษาทั่วไป
5. เป็นแนวทางในการแสวงหาทางเลือก และวิธีการที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน โรงเรียนหรือชั้นเรียน

3. ประเภทของการวิจัยปฏิบัติการ

3.1 ประวิต เอราวรณณ์ (2545 : 7-9) ได้แบ่งการวิจัยปฏิบัติการออกเป็น 3 ประเภท คือ

3.1.1 การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่อาศัยกระบวนการวิทยาศาสตร์เป็นวิธีวิจัยหรือวิธีแก้ปัญหายกตัวอย่าง เช่น

- 1) รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Kurt Lewin ที่มีขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การค้นหาความจริง (Fact Finding) การดำเนินการ (Execution) และการวิเคราะห์ผล (Analysis)

2) รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Tabá-Noel Hilda Tabá ซึ่งเป็นนักทฤษฎีหลักสูตรได้ประยุกต์วิธีการของ Dewey ที่มี 5 ขั้นตอน มาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยแยกได้เป็น 6 ขั้นตอน คือ

- 2.1) ระบุปัญหา
- 2.2) วิเคราะห์ปัญหา
- 2.3) กำหนดแนวคิดหรือสมมติฐาน
- 2.4) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.5) ปฏิบัติหรือดำเนินการ
- 2.6) ประเมินผลการปฏิบัติ

3) รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Lippitt – Radke ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

- 3.1) เริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความต้องการที่จะค้นหาความรู้ความจริง
- 3.2) ร่วมกันกำหนดว่า “อะไรคือสิ่งที่กลุ่มอยากรู้”
- 3.3) สร้างเครื่องมือวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมา
- 3.4) กำหนดกลุ่มเป้าหมายและทดลองใช้เครื่องมือ
- 3.5) รวบรวมข้อมูลโดยมีการร่วมกันกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด
- 3.6) รวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เกี่ยวข้อง เช่น

ตั้งคำถามว่า “มองสิ่งต่าง ๆ แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่เมื่อรู้ความจริง”

3.7) ร่วมมือกันค้นหาความจริงและนำเสนอความจริง ซึ่งอาจต้องใช้เทคนิควิจัยเฉพาะและควรแบ่งงานกันอย่างเสมอภาค

ในบางครั้งข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหรือการรับรู้ทางสังคมของกลุ่มหรือคนใดคนหนึ่ง ซึ่งต้องช่วยกันสำรวจให้พบ เสนอข้อค้นพบให้กลุ่มอื่นรู้ โดยการสนทนาหรือเขียนเป็นรายงาน

3.2 การวิจัยปฏิบัติการเชิงปฏิบัติ (Practical-Deliberative Action Research)

เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งรูปแบบนี้จะเน้นที่การให้เกิดการวิจัยขึ้นจากค่านิยมในการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้เริ่มโครงการและบทบาทของผู้วิจัย คือการกระตุ้น และช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเข้าใจและทำการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เช่น

3.2.1 รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ John Elliott จะเน้นวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานส่งสะท้อนการพัฒนาตนเองในมุมมองของ John Elliott เขาเชื่อว่าการวิจัยปฏิบัติการจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานการณ์ทางสังคม

3.2.2 รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ David Ebbutt ซึ่งเสนอว่าแนวทางที่ดีที่สุดในการคิดเชิงกระบวนการคือ ลำดับขั้นตอนตามวงจรแห่งความสำเร็จ ไม่ใช่การดำเนินการ แบบเกลียว

3.3 การวิจัยปฏิบัติการเชิงอิสระ (Emancipatory Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการขององค์กร โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและปรับปรุงการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มผู้วิจัยมีอิสระในการเผชิญหน้ากับปัญหาและร่วมมือกันแสวงหาวิธีการที่ดีที่จะแก้ไข แล้วสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ เช่น รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin หรือการวิจัยปฏิบัติการตามรูปแบบของ Kemmis และคณะซึ่งมีความคิดว่า กระบวนการวิจัยปฏิบัติการมีลักษณะเป็นเกลียว (Spiral) ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการสังเกตผลและการสะท้อนผล

4. คุณลักษณะ 10 ประการ ของการวิจัยปฏิบัติการ

- 4.1 ปัญหาที่นำมาวิจัย ต้องเป็นปัญหาของผู้ปฏิบัติงาน
- 4.2 ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้
- 4.3 ปัญหานั้นเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติไม่ใช่ปัญหาเชิงทฤษฎีหรือเชิงหลักการ
- 4.4 มีการเสนอทางออกของปัญหาและปรับเปลี่ยนไปจนกว่าการวิจัยจะเสร็จสิ้น
- 4.5 เป้าหมายคือต้องการให้ผู้วิจัยเข้าใจปัญหา
- 4.6 ใช้วิธีวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยและสถานการณ์ปัญหาที่เกะติดเพื่อศึกษา
- 4.7 กรณีศึกษาในที่นี้ เป็นการรายงานตามการรับรู้และความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ของผู้เรียน
- 4.8 ใช้การบรรยายข้อมูลจากสัญลักษณ์ทางภาษาที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวัน
- 4.9 กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ได้อย่างอิสระ
- 4.10 เปิดรับหรือรวบรวมข้อมูลได้อย่างอิสระภายในกลุ่มหรือระหว่างการปฏิบัติ

5. หลักการสำคัญ 16 ประการ ของการวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการมีหลักการสำคัญอยู่ 16 ประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 5.1 เพิ่มพูนความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ
- 5.2 มุ่งปรับการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานของบุคคล
- 5.3 เน้นที่ปัญหาเร่งด่วนของผู้ปฏิบัติงาน
- 5.4 ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 5.5 ดำเนินการวิจัยภายใต้สถานการณ์ที่กำลังเป็นปัญหา

- 5.6 ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติ
- 5.7 เน้นการศึกษาเฉพาะกรณีหรือศึกษาเพียงหน่วยเดียว
- 5.8 ไม่มีการควบคุมหรือจัดกระทำต่อตัวแปร
- 5.9 ปัญหา วัตถุประสงค์ และระเบียบวิธี มีลักษณะเป็นกระบวนการสืบเสาะหาความรู้

ความจริง

- 5.10 มีการประเมินหรือสะท้อนผลที่เกิดขึ้นเพื่อทบทวน
- 5.11 ระเบียบวิธีวิจัยมีลักษณะเป็นนวัตกรรม สามารถคิดขึ้นมาใหม่ ให้เหมาะสมกับ

ปัญหาได้

- 5.12 กระบวนการศึกษามีความเป็นระบบหรือเป็นวิทยาศาสตร์
- 5.13 มีการแลกเปลี่ยนผลวิจัยและมีการนำไปใช้จริง
- 5.14 ใช้วิธีการแบบข้อมูล หรือการอภิปรายร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ
- 5.15 คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องมาจากการทำความเข้าใจ การตีความหมายและ

การคิดอย่างอิสระ

- 5.16 เป็นการวิจัยที่ปลดปล่อยความคิดอิสระ และเป็นการเสริมสร้างพลังร่วมใน

การทำงาน (Empowerment)

6. กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ

กระบวนการหรือขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการที่สำคัญและผู้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาอย่างแพร่หลาย มีอยู่ 5 กระบวนการ คือ กระบวนการของ Kurt Lewin, John Elliott, มหาวิทยาลัย Deakin, David Ebbutt และ James Mckernan อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการวิจัยปฏิบัติการจะมีหลายรูปแบบแต่หลักการหรือมโนทัศน์สำคัญหรือวิธีการก็ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันในที่นี้จะนำเสนอกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin (ประวิต เอวารรณ์.

2545 : 11-16)

ในประเทศออสเตรเลีย Stephen Kemmis ได้นำแนวคิดของ Lewin มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตรเลียจนได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งในความคิดของ Kemmis และขณะนั้นการวิจัยปฏิบัติการคือการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะจะกระทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการกระทำเพียงคนเดียวถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้นในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการจึงต้องกำหนดจุดสนใจร่วมกัน (Thematic Concern) เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง เป็นต้น เมื่อได้จุดสนใจร่วมกันแล้วก็นำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร คือ

6.1 การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างและแนวทาง การวางแผนต้องมีความยืดหยุ่น และต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้

6.2 การปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่างละเอียดรอบคอบและมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

6.3 การสังเกตผลการปฏิบัติ เป็นการบันทึกข้อมูล หลักฐาน หรือร่องรอยต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติ โดยอาจใช้วิธีการวัดแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วย ซึ่งสารสนเทศจากการสังเกตนี้จะนำไปสู่การสะท้อนและปรับปรุงการปฏิบัติอย่างเข้าใจและถูกทิศทาง

6.4 การสะท้อนตอนผลการปฏิบัติ เป็นกระบวนการทบทวนการปฏิบัติจากบันทึกที่ได้จากการสังเกตว่าได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานการวางแผนในวงจรต่อไป

ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin จึงประกอบด้วยจุดสำคัญทั้ง 4 จุด คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหวลักษณะ “เกลียวสว่าน” ไปในจุดทั้ง 4 จุด ไม่อยู่นิ่ง และไม่จบลงด้วยตัวเอง

7. ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษาในปัจจุบัน

องค์ประกอบของขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนและชั้นเรียนได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ประวิต เอราวรรณ์, 2545 : 26-27)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา สํารวจ วิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดจุดพัฒนา ขั้นตอนนี้ นักวิจัยสามารถใช้วิธีการหรือเครื่องมือต่าง ๆ มาทำการรวบรวมข้อมูลได้ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเหตุการณ์ การตรวจสอบและวิเคราะห์เอกสาร การทดสอบ ฯลฯ ในขั้นตอนนี้ถ้าหากเป็นการวิจัยปฏิบัติการที่มีบุคคลภายนอกกร่วมเป็นนักวิจัย ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการกำหนดปัญหา หรือกำหนดจุดพัฒนาหรือหาจุดสนใจร่วมกันที่จะวิจัย ไม่ควรที่จะให้เป็นบทบาทของนักวิจัยภายนอกเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาและหรือเพื่อพัฒนาขั้นตอนนี้ต้องอาศัยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือกลุ่มนักวิจัยร่วมกันกำหนดแผนงานที่จะนำไปใช้ ซึ่งแผนควรประกอบด้วย จุดประสงค์ของแผน ขั้นตอนและวิธีการ เครื่องมือและวิธีการประเมินผลความก้าวหน้าหรือความสำเร็จ การรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนอาจได้มาจากการสัมภาษณ์ การตรวจสอบ และวิเคราะห์เอกสาร กระบวนการกลุ่ม ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผนงาน นักวิจัยนำแผนที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติในสภาพการณ์ทำงานที่ประสบปัญหาอยู่ และมีการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งการรวบรวมข้อมูลนั้น อาจทำเป็นบันทึกประจำวันหรืออนุทิน การทำตารางปฏิบัติงาน การทำตารางวิเคราะห์และเวลา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างและภายหลังการดำเนินการตามแผน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีการเชิงปริมาณ เช่น การใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบวัด แบบบันทึกการสังเกต แบบทดสอบหรือวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ ก็ได้

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนสะท้อนผล เมื่อได้ข้อมูลและผลการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้แล้ว นักวิจัยรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องต้องมีการร่วมกันพิจารณาจุดเด่นจุดด้อยที่ต้องพัฒนา หรือแก้ไขต่อไป การรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจใช้แบบประเมินผลการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มหรือเทคนิคการระดมสมอง เป็นต้น

หลังจากนักวิจัยทำการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้แล้ว นักวิจัยสามารถดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. ในกรณีที่แผนงานนั้นสามารถแก้ไข หรือพัฒนาในสิ่งที่ต้องการได้สำเร็จ
2. ในกรณีที่แผนงานยังไม่สามารถแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาได้ตาม

จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 2 กรณี นักวิจัยสามารถย้อนกลับไปเริ่มต้นที่ขั้นตอนที่ 2 ได้ต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกเป็นสองส่วน คือ งานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ไพฑูรย์ หงษ์แพง (2549 : 120) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานวินัยนักเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย พบว่า สภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของเด็ก เช่น บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และสิ่งที่มีความแตกต่างกันของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวบุคคล หน้าที่ และภารกิจต่างก็มีผลต่อความมีวินัยของเด็กเหมือนกัน การปลูกฝังให้บุคคลมีวินัยในตนเองสามารถดำเนินการได้ อย่างหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ตัวบุคคล บรรยากาศ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ วิธีการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการที่จะนำมาค้นหาแนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า โรงเรียนบ้านห้วยพิชัยก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้นที่จะต้องนำมาใช้

สุรเกียรติ จอมไพศรี (2550 : 98-99) ศึกษาการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ข้าราชการครูจำนวน 327 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า

1. การพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว ด้านการแต่งกาย ด้านการแสดงความเคารพ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของโรงเรียน และด้านการตรงต่อเวลา ตามลำดับ
2. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทวีศักดิ์ อริยวัฒน์วงศ์ (2551 : 137-140) ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อโครงการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยาทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบท (Context) หลักการวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนมีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณมีความเพียงพออยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ (Process) กระบวนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และการติดตามประเมินผล มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต (Product) ความคิดเห็นของครูต่อการพัฒนาวิสัยทัศน์ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาวิสัยทัศน์ของนักเรียน โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยาด้านผลผลิต (Product) โดยภาพรวมนักเรียนมีวิสัยทัศน์ในสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก

บุญเพียง แพบสี (2551 : 129-131) ศึกษาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. ก่อนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวนทั้งหมด 53 คน กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ทำการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ใช้แบบประเมินในการตรวจพฤติกรรมการวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ ตามกรอบการศึกษาวินัยด้านความรับผิดชอบ 2 ด้าน พบนักเรียนที่มีปัญหาทั้งหมด 20 คน ดังนี้ 1) ด้านการแต่งกาย ปัญหาที่พบคือ นักเรียนไว้ผมยาวเกินระเบียบที่โรงเรียนกำหนด ปลดปล่อยลอยชายออกนอกกางเกงใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายเกินความจำเป็น จี๊ดเขียนหรือวาดภาพบนเสื้อผ้าและร่างกาย ไม่สวมรองเท้า ถุงเท้าเข็มขัดถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน นักเรียนมีปัญหามีจำนวน 5 คน 2) ด้านการตรงต่อเวลา ปัญหาที่พบ นักเรียนมาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ เข้าชั้นเรียนและเรียนไม่เต็มเวลาทุกชั่วโมง ไม่เข้าแถวหน้าชั้นเรียนก่อนเข้าเรียนภาคบ่าย รับประทานอาหารก่อนเวลาพักกลางวัน ไม่เข้าแถวหลังเลิกเรียน นักเรียนมีปัญหามีจำนวน 5 คน 3) ด้านการทำงานที่มอบหมาย ปัญหาที่พบ นักเรียนส่วนหนึ่งส่งการบ้านไม่ทันตามเวลาที่ครูกำหนด ไม่ปฏิบัติตามพิเศษที่ได้รับมอบหมาย จะส่งงานก็ต่อเมื่อครูจะลงโทษ นักเรียนมีปัญหามีจำนวน 5 คน 4) ด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน ปัญหาที่พบ นักเรียนส่วนหนึ่งไม่ตั้งใจปฏิบัติตามในเขตรักษาความสะอาดที่กำหนดให้ ไม่เอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาความสะอาดห้องเรียน ห้องพิเศษ ห้องน้ำห้องส้วม นักเรียนมีปัญหามีจำนวน 3 คน 5) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน ปัญหาที่พบ นักเรียนส่วนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ไม่ครบตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด นักเรียนมีปัญหามีจำนวน 2 คน

2. หลังการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบโดยใช้ 1) กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน 2) กิจกรรมอบรมพุทธรูป 3) กิจกรรมนักเรียนตัวอย่าง 4) กิจกรรมคลินิกนักเรียน 5) กิจกรรมเยี่ยมบ้าน 6) กิจกรรมครูประจำหมู่บ้าน พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้นโดยนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน ได้รับการพัฒนาด้านวินัยเพิ่มมากขึ้น ในด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลา นักเรียนทุกคนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียน มาโรงเรียนแต่เช้าทันเข้าแถวเคารพธงชาติและเข้าห้องเรียนตามกำหนด การทำงานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ผลงานเสร็จสมบูรณ์ ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นักเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบในการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนเป็นอย่างดี นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดมีความมุ่งมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนอย่างดี

สุรางค์ศรี พรรณพราว (2551 : 109-110) ศึกษาการพัฒนาวินัยด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลาของนักเรียน โรงเรียนบ้านดอนหวานหัวหนอง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาวินัย โรงเรียนบ้านดอนหวานหัวหนองพบปัญหา ด้านวินัยของนักเรียนอยู่ 2 ด้าน คือ วินัยด้านการแต่งกาย และวินัยด้านการตรงต่อเวลา

1. ด้านการแต่งกาย จากสภาพปัญหาก่อนการดำเนินงาน พบว่า นักเรียนแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน คือ ผมยวเกินข้อกำหนดและผมชอย ปล่อยเสื้อลอยชายและไม่ใส่เข็มขัด การใส่เครื่องประดับ และการใช้เครื่องสำอาง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงดำเนินการพัฒนาด้วยกิจกรรม

1.1 การสาธิตการแต่งกายที่ถูกระเบียบ ให้ความรู้หน้าเสาธง ให้ครูประจำชั้น สอนบูรณาการในกิจกรรมโฮมรูม

1.2 จัดกิจกรรมประกวดการแต่งกายที่ถูกระเบียบ เพื่อมอบรางวัลเดือนละ 1 ครั้ง

1.3 การนิเทศภายใน พบว่า การไว้ผมยวเกินข้อกำหนดและผมชอย การปล่อยเสื้อลอยชายและไม่ใส่เข็มขัด การใส่เครื่องประดับ และการใช้เครื่องสำอาง ลดลงทุกพฤติกรรมในวงรอบที่ 1 แต่ยังมีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายบางส่วนที่ยังมีพฤติกรรมการพัฒนาด้านการแต่งกาย ไม่ผ่านเกณฑ์ จึงได้ดำเนินงานต่อในวงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมเดิมแต่ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยกำกับดูแล หลังการดำเนินงานวงรอบที่ 2 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการแต่งกายผิดระเบียบลดลงทุกรายการ

2. ด้านการตรงต่อเวลา จากสภาพปัญหาก่อนการดำเนินงาน พบว่า นักเรียนจำนวนหนึ่ง มีพฤติกรรมมาโรงเรียนสายบ่อยครั้ง ไม่เข้าแถวเคารพธงชาติ และปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงเข้าเรียนช้า และส่งงานไม่ตรงตามเวลาที่ครูกำหนด กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงดำเนินการพัฒนาด้วยกิจกรรม

2.1 การอบรมหน้าเสาธงทุกวันและให้ครูทุกคนให้สอนบูรณาการในทุกวิชา

2.2 จัดกิจกรรมประกวดผู้ที่มีวินัยด้านการตรงต่อเวลาเพื่อมอบรางวัล เดือนละ 1 ครั้ง

2.3 การนิเทศภายใน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่มีพฤติกรรมมาโรงเรียนสาย ไม่เข้าแถวเคารพธงชาติและปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง เข้าเรียนช้า และส่งงานไม่ตรงตามเวลาที่ครูกำหนด ลดลงในวงรอบที่ 1 แต่มีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายบางส่วนมีพฤติกรรมพัฒนายังไม่ผ่านเกณฑ์ จึงได้ดำเนินงานต่อเนื่องในวงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมเดิมแต่ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยกำกับดูแล หลังการดำเนินงานวงรอบที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาวินัยด้านการตรงต่อเวลาดีขึ้น

ผลการวิจัยการพัฒนาวินัยด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลา พบว่า การพัฒนาแต่ละด้านสามารถพัฒนาวินัยให้กับนักเรียนได้บรรลุเป้าหมาย

อนุรักษ์ เจือจันทร์ (2551 : 112-115) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านโพธิ์ศรีวิทยา อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว และด้านการแสดงความเคารพของนักเรียน โรงเรียนบ้านโพธิ์ (โพธิ์ศรีวิทยา) อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2551 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ที่มีปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสม ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว และด้านการแสดงความเคารพ จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนา คือ 1) โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาด ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรม เวิร์กประจำวัน กิจกรรมการประกวดคำขวัญอนุรักษ์การรักษาความสะอาด และกิจกรรมรายงานความดีเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด 2) โครงการฝึกระเบียบแถว เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการเข้าแถว ประกอบด้วยกิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียน กิจกรรมการเดินแถวรับบริการและกิจกรรมรายงานความดีเกี่ยวกับการเข้าแถว 3) โครงการส่งเสริมมารยาทไทย เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการแสดงความเคารพประกอบด้วยกิจกรรมฝึกมารยาทไทย กิจกรรมประกวดมารยาทไทย และกิจกรรมรายงานความดีของโรงเรียน มีความสุภาพอ่อนน้อมต่อครูหรือผู้ใหญ่และการปฏิบัติตามมารยาทไทยวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ทวีศักดิ์ ไจนวน (2552 : 123-124) ศึกษาการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 6 ด้าน คือ การตรงต่อเวลา ความสะอาด การแต่งกาย การเข้าแถว การแสดงความเคารพ และการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา ตามความเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติทดสอบที (t-test) และสถิติเอฟ (F-test) พบว่า

1. สภาพการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า คือ การตรงต่อเวลา

รองลงมา คือ ความสะอาด การเข้าแถว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า คือ การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา

2. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความคิดเห็นมากกว่าผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

5. ปัญหาการพัฒนาวิสัยนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลข เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า คือ การปฏิบัติตาม ระเบียบ ข้อบังคับ และ แนวปฏิบัติของสถานศึกษา รองลงมา คือ การแต่งกาย การแสดงความเคารพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า คือ การตรงต่อเวลา

6. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาวิสัยนักเรียน ในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาวิสัยนักเรียนในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาวิสัยนักเรียนในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความคิดเห็นมากกว่าผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

บุญเหลือ มุ่งต่อม (2552 : 98-99) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสัยนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้าน โนนกกงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลข เขต 2 พบว่า สภาพ และปัญหาการดำเนินงานวิสัยนักเรียนในด้านการมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของ โรงเรียนและสังคม ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีดังนี้ นักเรียนก้าวร้าว ไม่มีสัมมา

การวะ ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่าน ขาดความรับผิดชอบ นักเรียนและผู้ปกครอง บางส่วนไม่รู้กฎระเบียบของโรงเรียน เนื่องจากไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบของ โรงเรียนขาดการประสานงานที่ดีระหว่างครู โรงเรียน ผู้ปกครอง และต้องเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด นักเรียนขาดระเบียบวินัย ไม่มีมารยาท ขาดความรับผิดชอบ นักเรียนไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ ไม่รู้กฎระเบียบของโรงเรียน นักเรียนส่วนหนึ่งอ่าน-เขียนหนังสือไม่ได้ ผู้ปกครองไป ทำงานต่างจังหวัดไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานของตนเอง โรงเรียนขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และขาดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนางานวินัยนักเรียน โรงเรียนไม่มี ระเบียบของทางโรงเรียนที่เด่นชัดเพื่อให้นักเรียนได้ถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคาดหวัง ต้องการเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบของโรงเรียนและพัฒนาการดำเนินงานวินัยนักเรียนให้เกิดความ สมบูรณ์โดยการเข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียน ต้องการให้โรงเรียนเข้มงวดในเรื่องระเบียบวินัย ของนักเรียน โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย ต้องการให้นักเรียนประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ตั้งใจเรียน เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อ แม่ ครู สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ต้องการให้มีการจัดอบรมนักเรียนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และขอ ความสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลผาน้อย

ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวินัยนักเรียน โดย นักเรียน ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ประสานจัดประชุม วางแผนพัฒนาการดำเนินงานวินัยนักเรียน วางระเบียบและมาตรการของโรงเรียนร่วมกัน โดยมี การระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย โรงเรียนต้องนำระเบียบของโรงเรียนว่าด้วยวินัยนักเรียนที่เกิด จากความคิดเห็นร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันและ ประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายได้ทราบ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ด้านวินัยนักเรียนในทุกเนื้อหาวิชา จัดทัศนศึกษาดูงาน โรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้าน คุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัยให้กับนักเรียน

ประไพศิลป์ ศรีณรงค์ฤทธิ์ (2552 : 114-115) ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ด้านวินัยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนชุมชนบ้านคำน้าย อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย พบว่า

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียน กระบวนการ จัดระบบโครงสร้างการดำเนินงานวินัยนักเรียนยังไม่ครอบคลุม ไม่ได้เชื่อมโยงกับองค์กร ภายนอก ครูยังไม่เข้าใจวิธีการออกแบบแผนการเรียนรู้ ที่เน้นการจัดการเรียนเพื่อเสริมสร้างวินัย นักเรียน ไม่เน้นในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการตรงต่อเวลา การแต่งกาย

และความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ครูมอบหมาย ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยากให้โรงเรียน
สะอาดร่มรื่น นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยตามเกณฑ์

2. ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนา พบว่าความคาดหวังนักเรียนมีคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ด้านวินัยตามเกณฑ์ คือ 1) การจัดระบบโครงสร้างต้องประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ให้เข้ามามีบทบาทให้มากยิ่งขึ้น 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้องเน้นกระบวนการคิด
วิเคราะห์ บูรณาการสอนให้หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) โครงการต่าง ๆ ที่กำหนด
ปฏิทินและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 4) ต้องมีการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อปรับปรุง
สภาพแวดล้อมจากทุกภาคส่วน 5) ผู้บริหารต้องกำกับ ติดตาม นิเทศงานตามตารางกำหนดอย่าง
สม่ำเสมอ 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. ผลการพัฒนา พบว่า ในวงรอบที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่พัฒนาคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ด้านวินัยแต่นักเรียนจำนวน 4 คน ที่มีพฤติกรรมที่ต้องปรับปรุง เมื่อดำเนินการต่อเนื่องใน
วงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมการอบรม เพื่อนเตือน พบว่านักเรียนมีวินัยทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ
ดีมากทุกคน

สมจิตร พรหมเผ่า (2552 : 69-70) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียน
โรงเรียนบ้านใหม่น้ำเงิน อำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา พบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของครู ใน
การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ด้านการจัดสภาพแวดล้อมใน
โรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการให้
ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง
วินัยนักเรียนในโครงการต่าง ๆ ส่วนสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียน
ของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ด้าน
พฤติกรรมนักเรียนของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษามากกว่าด้านการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา

ความต้องการการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็น
ด้วยมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน รองลงมา ได้แก่
ด้านการให้ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและด้านการจัดกิจกรรมตามคู่มือเสริมสร้างวินัยนักเรียน
ตามลำดับ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนความ
ต้องการการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา
ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคณะกรรมการ
สถานศึกษามากกว่าด้านพฤติกรรมนักเรียนของผู้ปกครองและ
คณะกรรมการสถานศึกษา

ทรงศักดิ์ สารรัตน์ (2553 : 95-96) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองชนพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองชนพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยการศึกษาคำนิยามและการสัมภาษณ์ พบว่า สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียน ยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องของระเบียบวินัย การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองมีบ้างไม่มากนัก ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่า นักเรียนในปกครองมีพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยในระดับควรปรับปรุง และเห็นว่า นักเรียนควรได้รับการพัฒนาพฤติกรรมในทุก ๆ ด้าน

2. ผลการหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองชนพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจในแนวทางดำเนินการวิจัยและเสนอสภาพปัจจุบันปัญหาข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ กิจกรรมที่ 2 ศึกษาเอกสารและประชุมระดมสมองเพื่อสร้างองค์ความรู้ กิจกรรมที่ 3 ดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมตามกิจกรรมและ โครงการที่กำหนดไว้ตามแผน ซึ่ง ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมคัดเลือกนักเรียนดีเด่น การอบรมธรรมะ การเข้าค่ายคุณธรรม กิจกรรมเยี่ยมบ้าน และ กิจกรรมการพัฒนาพื้นที่บริการ กิจกรรมที่ 4 นิเทศติดตามผลและเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผลการติดตามและประเมินผลการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองชนพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า จากการได้เข้าร่วมโครงการของนักเรียนทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางโรงเรียนด้านต่าง ๆ ดีขึ้นมาก ได้แก่ ด้านการแต่งกายที่ถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียน และด้านความประพฤติของนักเรียน แสดงว่า โครงการพัฒนาและส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียน ช่วยทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยดีขึ้น

นพดล วิญญาสุข (2553 : 123-125) ศึกษาการพัฒนาวินัยนักเรียน โดยใช้กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี โรงเรียนบ้านป่าผาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมการฝึกอบรม โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้เข้าอบรมสนใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม ขณะอบรมผู้เข้ารับการอบรมเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานมากขึ้น รองลงมา คือ ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการอบรม

พัชรินทร์ จันทร์ดาประดิษฐ์ (2553 : 145-148) ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกาย โรงเรียน ที่ โอ เอ วิทยา (เทศบาล 1 วัดคำสายทอง) สังกัดเทศบาลเมืองมุกดาหาร พบว่า

1. สภาพการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกาย ก่อนการพัฒนาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ร่วมมือกันรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่ นักเรียนที่เป็นแวนไม่ช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียน บางคนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เกิดปัญหาทำให้ห้องเรียนสกปรก ไม่น่าอยู่น่าเรียน นักเรียนที่รับผิดชอบในการรักษาความสะอาดบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบละเลยต่อหน้าที่ ส่วนการรักษาความสะอาดของร่างกายยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สภาพด้านการแต่งกายนักเรียนมีพฤติกรรมการแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน เช่น การสวมเสื้อที่ไม่ปกคลุมตัวเอง อักษรย่อของโรงเรียน สวมรองเท้า รองเท้าไม่ถูกระเบียบ ไว้ผมยาว สวมเครื่องประดับมาโรงเรียนเกิดปัญหาทำให้นักเรียนคนอื่น ๆ เลียนแบบพฤติกรรมการแต่งกายที่ไม่ถูกต้อง ในส่วนครูประจำชั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนที่เป็นระบบ

2. การพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกาย โรงเรียน ที่ โอ เอ วิทยา (เทศบาล 1 วัดคำสายทอง) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาทั้ง 2 ด้าน โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนโดย 1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม จากคณะครู ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกาย คือกิจกรรมตาวีเศษเพื่อพัฒนาวินัยด้านความสะอาด กิจกรรมแต่งกายถูกต้องตามระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน เพื่อพัฒนาวินัยด้านการแต่งกาย 2) การศึกษาดูงานโดยไปศึกษาโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างด้านวินัย คือ โรงเรียนเซนต์ยอแซฟมุกดาหาร 3) การพัฒนางานตามขั้นตอนการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกาย โดยมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมตาวีเศษ และกิจกรรมแต่งกายถูกต้องตามระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน

3. การติดตามและประเมินผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกาย โรงเรียน ที่ โอ เอ วิทยา (เทศบาล 1 วัดคำสายทอง) พบว่า ครูประจำชั้นทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ และได้แนวทางการพัฒนาสามารถพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความสะอาดและการแต่งกายได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น นักเรียนมีวินัยและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการรักษาความสะอาดบริเวณอาคารสถานที่ และรักษาความสะอาดของร่างกายเพิ่มมากขึ้น แต่งกายถูกต้อง

ตามระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนมากขึ้น กิจกรรมคนดีศรี ที โอ เอ สามารถกระตุ้นให้นักเรียน แต่งกายได้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แอกซอย (Aksoy. 2001 : 473-A) ได้ศึกษาการจัดการห้องเรียนกับวินัยของนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษาในตุรกี ผู้ศึกษาต้องการศึกษาปัญหาวินัยของนักเรียนในชั้นเรียน วิธีการ แก้ปัญหา ปัญหาวินัยนักเรียนและทัศนคติของครูต่อการลงโทษนักเรียน ครูที่ร่วมโครงการมี 400 คน เลือกโดยการสุ่มจากครู 17,975 คน ในเขตแองการา ตุรกี เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามครูส่ง แบบสอบถามคืน 398 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาวินัยนักเรียน ได้แก่ การคุยในชั้นเรียน ไม่ทำงาน ที่ได้รับมอบหมาย การทะเลาะวิวาท การรบกวนเพื่อนนักเรียน และการไม่เชื่อฟังครู ปัญหาที่ ก่อให้เกิดพฤติกรรมข้างต้น ได้แก่ ปัญหาครอบครัว พ่อแม่ละเลยการเรียนของลูก ทัศนคติด้านลบ ต่อลูก รายการทางโทรทัศน์และความแออัดภายในชั้นเรียน

เอนซิสโซ (Enciso. 2001 : 961-A) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน จากทัศนคติของนักเรียน ครู และผู้บริหาร พบว่า นักเรียนและครูคิดว่าการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ไม่มีผลต่อการป้องกันหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนผู้บริหารเห็นว่าครูผู้สอนเป็นกลุ่ม แรกที่จะทำให้เห็นนโยบายด้านระเบียบวินัยที่ประสบความสำเร็จไปใช้ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของ การจัดการของอาจารย์ที่ปรึกษา นักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่สุดใน กระบวนการจัดการเรื่องวินัยของนักเรียน

เบสต์ (Best. 2001 : 4636-A) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อมีการแนะนำให้ชั้นเรียนรู้จักกับผู้ใหญ่คนหนึ่งแล้วผู้ใหญ่นั้นมานั่งอยู่ในห้องเรียนใน ระหว่างการสอนเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 30 นาที ในฐานะผู้สังเกตและผู้เก็บรวบรวมข้อมูล สมมติฐาน การศึกษานี้ คือ การปรากฏตัวของผู้ใหญ่คนหนึ่งในห้องเรียนในระหว่าง การสอนจะลดจำนวน การมีปฏิสัมพันธ์ทางวินัยระหว่างครูกับนักเรียนลง วิธีการศึกษาใช้รูปแบบเชิงทดลองที่ใช้เวลา กลุ่มตัวอย่างเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม ในการออกแบบครั้งนี้ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมี 5 กลุ่ม เป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรัฐจอร์เจีย การสังเกตวินัยนักเรียนครั้งนี้รวมทั้งสิ้นการทำ 600 ครั้ง ผลการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่งระหว่างจำนวนเฉลี่ยของปฏิสัมพันธ์ ทางวินัยระหว่างครูกับนักเรียนเมื่อมี กับเมื่อไม่มีผู้ใหญ่คนหนึ่งมาปรากฏตัวในห้องเรียนในระหว่าง การสอนปฏิสัมพันธ์ทางวินัยระหว่างครูกับนักเรียนที่มีจำนวนน้อยครั้งที่สุดเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ มีการปรากฏตัวของผู้ใหญ่หลายๆ เงื่อนไข สมมติฐานที่เป็นโมฆะ ซึ่งกล่าวว่าการปรากฏตัวของ ผู้ใหญ่ในห้องเรียนระหว่างการสอนจะไม่มีผลต่อจำนวนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวินัยนั้นถูกปฏิเสธ

สมมติฐานที่กล่าวว่า การปรากฏตัวของผู้ใหญ่ในห้องเรียนระหว่างการสอนจะมีผลต่อจำนวนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวินัยนั้นเป็นที่ยอมรับได้

ผลการศึกษานี้เสนอแนะว่า โรงเรียนที่นำผู้ใหญ่เข้ามาในห้องเรียนในระหว่างการสอนอาจจะเห็นปัญหาทางวินัยน้อยลง

แม็กนิลล์ (McNeill, 2002 : 3701-A) ได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวินัยของผู้ปกครอง (ได้แก่ การควบคุมที่ไม่ดีกับการนิเทศ วินัยที่ไม่สม่ำเสมอเกี่ยวกับวินัยทางกายภาพ และการทำหน้าที่ผู้ปกครองในทางบวกกับการทำหน้าที่ผู้ปกครองที่เข้ามาเกี่ยวข้อง) เพศ และความก้าวร้าวแบบเปิดเผยกับแบบเข้าเกี่ยวข้องของเด็กรวมตัวอย่างประกอบด้วยเด็กจำนวน 432 คน (เด็กชาย 250 คน และเด็กหญิง 182 คน) อายุ 5-9 ปี วิธีการศึกษา ผู้ปกครอง (มารดาที่มีอำนาจหน้าที่สูงสุด) ของเด็กแต่ละคนตอบแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ปกครองของตนและพฤติกรรมของบุตรของตน ครูทุกคนของเด็กแต่ละคนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยและแบบเข้าเกี่ยวข้องของนักเรียนของตน ผลการศึกษาเป็นการจำลองข้อค้นพบในอดีต ซึ่งเด็กหญิงแสดงให้เห็นความก้าวร้าวแบบเข้าเกี่ยวข้องมากกว่าเด็กชาย และเด็กชายแสดงให้เห็นความก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่าเด็กหญิง การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และความถดถอยพหุคูณบ่งชี้ว่า การควบคุมที่ไม่ดีกับการนิเทศและวินัยที่ไม่สม่ำเสมอเกี่ยวกับวินัยทางกายภาพสามารถพยากรณ์ความก้าวร้าว แบบเปิดเผยของเด็กได้ อย่างไรก็ตาม สหสัมพันธ์นี้ ยังต่ำกว่าที่คาดหวังและค่อนข้างน้อย (เช่น $R=21$) ไม่มีปัจจัยวินัยของผู้ปกครอง ปัจจัยใดใน 3 ปัจจัยนั้น มีความสัมพันธ์กับความก้าวร้าว แบบเข้าเกี่ยวข้องของเด็กเลย

แคนนอน (Cannon, 2002 : 12) ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาด้านวินัยและแนวทางแก้ไขปัญหาด้านวินัยของ โรงเรียนประถมศึกษาในเมือง Mount Olympus โดยเน้นการศึกษาปัญหาหลัก 3 ด้าน คือ นักเรียน วินัย และผลของวินัยต่อบรรยากาศของ โรงเรียนและองค์ประกอบที่จำเป็นในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับวินัย นอกจากนี้ยังได้สำรวจความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของผู้ปกครองกับ โรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า มีปัจจัยจำนวนมากสามารถใช้เป็นรากฐานในการสร้างนโยบายเกี่ยวกับวินัยของ โรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทุกฝ่ายได้มีความคาดหวังเกี่ยวกับการสร้างเสริมการมีพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน ตลอดจนให้ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาได้รับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้น อันเนื่องจากพฤติกรรมเชิงลบของนักเรียน ผลการศึกษาที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเกี่ยวกับการสร้างเสริมวินัยของนักเรียนมักมีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้น

โบลลิงเจอร์ (Bollinger. 2002 : 2052-A) ได้ศึกษาวินัยของผู้ที่รับใช้นโยบาย เครื่องแบบนักเรียนต่อบรรยากาศโรงเรียน และวินัยของนักเรียน โรงเรียนงบลกลางในเขตเมือง ซึ่งเมื่อไม่นานมานี้ กรณีเรื่องนโยบายสวมเครื่องแบบของโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรม และภาพลักษณ์ของนักเรียนได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก มีข้อความเดียวกันมากมายถึงประโยชน์ของการนำข้อบังคับมาใช้ โดยครั้งนี้ศึกษาในโรงเรียนมัธยมต้น 2 โรงเรียน ในเขตที่กษัตริย์มีลักษณะของประชากรวัยเรียนคล้ายคลึงกัน โดยโรงเรียนแห่งแรกได้ปฏิบัติตามนโยบายในปีการศึกษา 1997-1998 โรงเรียนหนึ่งได้ปฏิบัติตามประเพณีเดิม การเก็บข้อมูลได้มาจากแบบสำรวจบรรยากาศของโรงเรียน โดยสอบถามครูและผู้ปกครอง และจากระเบียบสะสมเพื่อแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน ไม่แตกต่างกัน และ ปีการศึกษา 2000-2001 และ 2001-2002 จำนวนนักเรียนที่ทำผิดวินัยมีค่าเฉลี่ยลดลงในโรงเรียนที่ใช้ระเบียบการแต่งเครื่องแบบมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้ใช้ โดยสรุปการนำระเบียบการแต่งเครื่องแบบมาใช้ในโรงเรียนมัธยมต้นในเขตเมืองแม้ว่าจะไม่มีผลต่อ การสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน แต่สามารถลดปัญหาด้านวินัยของนักเรียนได้

ไฟรีส (Fries. 2003 : 366-A) ได้ศึกษามาตรฐานความเชื่อและประสบการณ์ของคนกลุ่มหนึ่ง คือ ครูก่อนประจำการ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประจำการ จำนวน 7 คน จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคอีสานของสหรัฐอเมริกาทำการศึกษาครูเหล่านี้เพื่อพยายามที่จะ ให้เข้าใจว่า ครูเข้าใจวินัยในห้องเรียนอย่างไร การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าเป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานจากการสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นทำการส่งเสริมที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกการให้กรอบแนวคิดซึ่งใช้สำหรับตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความหมายสำหรับครูก่อนประจำการเหล่านี้ เมื่อเปรียบเทียบกับวินัยในห้องเรียน กรอบนี้ซึ่งมีพื้นฐานจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้พบว่า ได้ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับความซับซ้อนของการเคลื่อนไหวในห้องเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งกลุ่มผู้เรียน ข้อค้นพบที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ประการ มีดังนี้ คือ 1) สมมติฐานและความเชื่อของครูก่อนประจำการเหล่านี้เกี่ยวกับเด็ก ครู และห้องเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับวินัย 2) การสังเกตการปฏิบัติและปฏิกิริยาของครูก่อนประจำการเหล่านี้เมื่อเทียบกับเหตุการณ์ทางวินัย 3) ความเครียด 7 ด้าน ที่มีอยู่สำหรับครูก่อนประจำการเหล่านี้ เมื่อเทียบกับการเจรจา เรื่องวินัยในห้องเรียน

บาลเดอร์สัน (Balderson. 2004 : 746) ได้ศึกษาผลกระทบของการใช้รูปแบบซึ่งส่งเสริมด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่มีพฤติกรรมในด้านการละเลยต่อหน้าที่และพฤติกรรมด้านสังคมในทางบวกของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบซึ่งส่งเสริม ด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นกลุ่มที่แสดง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในทิศทางที่ปรารถนา แต่สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้น พบว่า ยังมีผลกระทบต่อพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น พฤติกรรมด้านการเข้าสังคมในทางบวก และพฤติกรรมด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนเอง

เฮลเกรน (Helgren. 2005 : 2359-A) ได้ทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบรูปแบบแคมป์ไฟร์ของวัยเด็กหญิงและวัยผู้ใหญ่หญิงที่ได้รับการส่งเสริมโดยใช้สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ สำหรับแคมป์ไฟร์ เช่น คู่มือ นิตยสาร และเพื่อวิเคราะห์สัมฤทธิผล ออนุทิน และของที่ระลึกส่วนตัวอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจดีขึ้นเกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมของเด็กหญิง พบว่า เจ้าหน้าที่แคมป์ไฟร์ในศตวรรษที่ 20 ตอนต้นต่อสู้เพื่อวางแนวทางของศตวรรษที่ 19 เกี่ยวกับบรรยากาศธรรมชาติ นิษฐ์รักบ้าน และการให้บริการครอบครัวของเพศหญิง ในขณะที่เจ้าหน้าที่ได้ขยายโอกาสทางการศึกษา อาชีพ กิจกรรมนอกบ้าน และการปฏิบัติรูปประชาคม แคมป์ไฟร์สอนเด็กหญิงโดยใช้ปรัชญาเกี่ยวกับมารดา ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะของผู้หญิงตามประเพณีดั้งเดิม เป็นการสืบทอดและเป็นพื้นฐานสำหรับการช่วยเหลือนอกครอบครัว ชุมชน และประเทศของเพศหญิง ผู้วิจัยได้แย้งว่า ภาวะผู้นำของแคมป์ไฟร์พบว่า ในด้านมารดานิยมนั้น เป็นรูปแบบของประชาชนเด็กหญิงปรับที่ได้ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับภาวะงานทางสังคมและการเมืองอเมริกันที่กำลังเปลี่ยนไปตลอดกลางศตวรรษที่ 20 บทเกี่ยวกับแนวคิด ตรวจสอบการวางปรัชญาแคมป์ไฟร์ ความพยายามตอนต้นที่จะต่อสู้กับความทันสมัย เพื่อให้ความคิดเห็นของชาวอินเดียนอเมริกัน คำอ้างที่จะให้บริการเด็กหญิงทุกคนโดยผ่านกิจกรรมที่ใช้ร่วมกัน การฝึกวิชาทหารขององค์กรวัยเด็กหญิงอเมริกัน ผ่านงานสงครามระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 และสนับสนุนการทำบ้านให้เป็นบ้าน ประชาชนทั่วโลกในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และอนุรักษนิยม การตัดสินใจของแคมป์ไฟร์ที่จะจัดเป็นสหศึกษาในต้นทศวรรษ เด็กหญิงเหล่านี้มีจำนวนมากรับเอาภาษาและกิจกรรมแคมป์ไฟร์ไป ทำให้ทราบความหมายและเอกลักษณ์ของตนเองขึ้น โดยใช้การผสมบทบาทการเมืองไปข้างหน้าแคมป์ไฟร์เสนอให้ ซึ่งมักจะยังจัดให้ที่ว่างสำหรับการสร้างมิตรภาพ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

มาสซารา (Massare. 2007 : 3151-A) ได้ศึกษาเพื่ออธิบาย และอภิปรายพฤติกรรมการเข้าเรียนและการอนุโลมให้นักเรียนได้สัมพันธ์กับระเบียบว่าด้วยเครื่องแต่งกายที่อยู่ในอาณัติและการรับรู้ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับผลของการสวมเครื่องแบบโรงเรียน วิธีการศึกษาได้ปริทัศน์ข้อมูลจากเอกสารสำคัญเกี่ยวกับนักเรียนในด้านวินัย การเข้าเรียนและการอนุโลมตามนโยบายเครื่องแบบโรงเรียน ใช้แบบสำรวจชนิดของ Likert สัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 133 คน และครูและผู้ปกครอง 1,336 คน จัดกลุ่มเป้าหมายขึ้น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายฝ่ายบริหาร กลุ่มเป้าหมายครู และกลุ่มเป้าหมายผู้ปกครอง เพื่ออภิปรายข้อค้นพบจากการสำรวจบันทึกจากเอกสารสำคัญ พบว่าการส่งต่อทางวินัยโดยภาพรวมเพิ่มขึ้นในโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนที่ทำการศึกษาทั้ง ๆ ที่มีนโยบาย

ระเบียบว่าด้วยเครื่องแต่งกาย แต่มีการลดลงในการส่งต่อทางวินัยหลังจากได้นำนโยบายเครื่องแบบโรงเรียนในอาณัติไปใช้ ในด้านการทำร้ายร่างกาย การส่งต่อ เพราะทะเลาะวิวาท ไม่เคารพเพื่อน และการสั่งพักการเรียน การสำรวจและกลุ่มเป้าหมาย พบว่ามีการสนับสนุนอย่างยิ่งสำหรับเครื่องแบบโรงเรียนจากผู้บริหาร โรงเรียนและครู การสนับสนุนที่รองรับคุณภาพสำหรับเครื่องแบบโรงเรียนจากครู เครื่องแบบโรงเรียนได้รับการรับรู้จากกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ว่ามีประสิทธิภาพผลด้านค่าใช้จ่าย การเคารพตนเองที่เพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่ตกลง และการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่ปรับปรุงให้ดีขึ้นเท่าที่เป็นไปได้ การศึกษาครั้งนี้จำกัดอยู่ในโรงเรียน 3 โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนกลุ่มหนึ่งในรัฐนิวเจอร์ซีย์ อย่างไรก็ตามรูปแบบการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้แทนได้จากกลุ่มโรงเรียนกลุ่มหนึ่ง เพื่อกำหนดผลกระทบของนโยบายเครื่องแบบโรงเรียนอาณัติที่มีต่อนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนนั้น

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียน เป็นการกล่อมเกลางานสังคมเพื่อพัฒนาให้บุคคลมีคุณภาพ รู้จักหน้าที่ต่อตนเองและต่อส่วนรวม ซึ่งกระบวนการทางการศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่สามารถแก้ปัญหาได้ วินัยสรุปได้ 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นระเบียบการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการทำความเคารพ และด้านการเข้าแถว การปลูกฝังความมีวินัยเป็นการฝึกฝนอบรมตั้งแต่เยาว์วัยและพัฒนาต่อไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรให้รู้จักแก้ปัญหาและค่อยๆ ปลูกฝังความมีวินัยกับเด็กอย่างต่อเนื่อง ผู้ใหญ่ต้องทำความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ให้คำแนะนำและมอบหมายให้เด็กทำตามความสามารถของเขา ส่งเสริมให้เขาได้เรียนรู้แก้ปัญหาและรู้จักช่วยตนเอง ควบคุม แนะนำ เมื่อจำเป็น ฝึกให้มีเหตุผล ต้องปลูกฝังความมีระเบียบวินัยอันดีงามอยู่เสมอ โรงเรียนควรมุ่งสอนความมีวินัยให้กับเด็ก โดยการให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เคารพสิทธิผู้อื่น ทำงานให้สำเร็จ ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมาย การปลูกฝังความมีวินัยโดยให้กระทำ มิใช่การบอกกล่าวตักเตือนหรืออบรมเท่านั้น จะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดเป็นนิสัย ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องให้ความสำคัญฝึกให้เด็กให้มินิสัยรักความมีวินัยตั้งแต่ในวัยเด็กทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน โดยเริ่มทำงานง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล ดังคำกล่าวที่ว่า “วินัยเริ่มที่บ้าน สอนลูกหลานให้ มีวินัย”